

УНІВЕРСИТЕТ «КРОК»
Кафедра економіки та фінансів

Діденко Ольга Миколаївна

УДК: 658.15 : 355.018

Кваліфікаційна робота магістра
«Фінансова безпека підприємства в умовах війни»

072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних доробок. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

О.М. Діденко

Науковий керівник

Плетенецька Світлана Михайлівна
к.е.н., доцент

Київ – 2026 рік

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»»

ЗАТВЕРДЖУЮ:

завідувач кафедри економіки та фінансів

_____ Ігор Румик
 «__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

ДІДЕНКО ОЛЬГИ МИКОЛАЇВНИ

Ступінь вищої освіти - магістр

Галузь знань - 07 Управління і адміністрування

Спеціальність - 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Освітня програма – Фінансова аналітика та фінансові ринки

Тема роботи	Фінансова безпека підприємства в умовах війни
Номер та дата наказу про затвердження теми	№ 101-9 від 21.11.2024 р.
Науковий керівник	Плетенецька Світлана Михайлівна, доцент, кандидат економічних наук
Вихідні дані до роботи	Нормативно-правові акти України з фінансової та економічної безпеки; аналітичні матеріали підприємств; наукові праці та публікації з теми фінансової безпеки; дані фінансової звітності ПрАТ «МХП»; статистичні та аналітичні матеріали щодо впливу війни на діяльність підприємства.
Постановка завдання	Дослідити теоретичні засади фінансової безпеки підприємств у воєнний період; оцінити вплив воєнних ризиків на фінансову стійкість; провести аналіз рівня фінансової безпеки ПрАТ «МХП»; запропонувати заходи щодо зміцнення фінансової стійкості та вдосконалення системи фінансової безпеки в умовах війни.
Посилання на джерела інформації (не більше п'яти найменувань, які рекомендує науковий керівник)	1. Плетенецька, С. (2020). Особливості управління фінансовими ресурсами суб'єктами економічної діяльності. <i>Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки</i> , 219-222. URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/materiali-konferentsij/pletenetska_0004.pdf 2. Румик І. Плетенецька С., Царенок О. (2023) Особливості управління фінансовими ресурсами підприємств в умовах воєнного стану. <i>Вчені записки Університету «КРОК»</i> , 4(72), 9-19. 3. Економіка відновлення (2023): навчальний посібник / за ред. В.І. Грушка. Київ : Університет економіки та права «КРОК», 221 с.

	4. Грушко В.І., Наконечна О.С., Чумаченко О.Г. (2017) Національні фінанси: Підручник. Київ : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 660 с.
Вимоги до кваліфікаційної роботи	Кваліфікаційна робота має передбачати розв'язання складної задачі або проблеми за темою роботи, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Дата видачі завдання 23.12.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання	Примітка
1	Вибір напрямку дослідження	20.11.2024	<i>Виконано</i>
2	Затвердження теми кваліфікаційної роботи та призначення наукового керівника	21.11.2024	<i>Виконано</i>
3	Затвердження завдання на кваліфікаційну роботу	23.12.2024	<i>Виконано</i>
4	Розробка концепції кваліфікаційної роботи. Затвердження плану досліджень.	01.03.2025	<i>Виконано</i>
5	Підготовка першого розділу роботи	01.07.2025	<i>Виконано</i>
6	Підготовка другого розділу роботи	30.09.2025	<i>Виконано</i>
7	Підготовка третього розділу роботи	02.12.2025	<i>Виконано</i>
8	Підготовка вступу та висновків	12.12.2025	<i>Виконано</i>
9	Підготовка джерельної бази	15.12.2025	<i>Виконано</i>
10	Подання роботи на перевірку на плагіат	18.12.2025	<i>Виконано</i>
11	Виконання наукової складової роботи	19.12.2025	<i>Виконано</i>
12	Проходження попереднього захисту	20.12.2025	<i>Виконано</i>
13	Доопрацювання роботи з врахуванням зауважень	09.01.2026	<i>Виконано</i>
14	Зовнішня експертиза, отримання відгуку наукового керівника та подання роботи на кафедру	11.01.2026	<i>Виконано</i>
15	Захист кваліфікаційної роботи	18.01.2026	<i>Виконано</i>

Здобувачка

Ольга ДІДЕНКО

Науковий керівник

Світлана ПЛЕТЕНЕЦЬКА

АНОТАЦІЯ

Діденко О.М. Фінансова безпека підприємства в умовах війни.

Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок, освітня програма Фінансова аналітика та фінансові ринки. ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», Київ, 2026.

Робота присвячена дослідженню фінансової безпеки підприємств у воєнних умовах. Розкрито сутність фінансової безпеки та основні індикатори її оцінювання. На прикладі ПрАТ «МХП» проведено аналіз показників фінансової безпеки та виявлено основні загрози. Запропоновано напрями зміцнення фінансової безпеки, зокрема оптимізацію управління ресурсами, удосконалення антикризових заходів, використання державної підтримки.

Ключові слова: фінансова безпека, підприємство, війна, ризики, стійкість, антикризове управління.

SUMMARY

Didenko O.M. Financial security of an enterprise in wartime.

Manuscript.

Master's qualification work on specialty 072 Finance, Banking, Insurance and Stock Market, Educational program Financial Analytic and Financial Markets. KROK University, Kyiv, 2026.

The work is devoted to the study of the financial security of enterprises in wartime. The essence of financial security and the main indicators of its assessment are revealed. Using the example of PrJSC "MHP", an analysis of financial security indicators was conducted and the main threats were identified. Directions for strengthening financial security are proposed, in particular, optimization of resource management, improvement of anti-crisis measures, and use of state support.

Keywords: financial security, enterprise, war, risks, resilience, crisis management.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ	10
1.1. Поняття фінансової безпеки.....	10
1.2. Механізми забезпечення фінансової безпеки в умовах війни	14
1.3 Особливості забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах воєнних викликів	20
1.4. Індикатори фінансової безпеки.....	34
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	37
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПрАТ «МХП» В УМОВАХ ВІЙНИ	39
2.1. Характеристика організаційної структури та економічних показників ПрАТ «МХП».....	39
2.2. Аналіз фінансової стійкості та фінансових результатів діяльності компанії ПрАТ «МХП»	47
2.3. Оцінювання рівня фінансової безпеки ПрАТ «МХП».....	57
2.4. Вплив воєнного стану на забезпечення фінансової безпеки компанії ...	63
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	68
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	70
3.1. Напрями зміцнення фінансової безпеки підприємств в умовах війни ...	70
3.2. Ефективність використання державної підтримки у забезпеченні фінансової безпеки бізнесу.....	74
3.3. Сучасні підходи для зміцнення фінансової безпеки підприємств	82
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	86
ВИСНОВКИ	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91
ДОДАТКИ	99

ВСТУП

Актуальність теми дослідження Фінансова безпека підприємств в умовах війни є одним із найважливіших аспектів забезпечення їхньої стабільності та подальшого функціонування. Воєнний стан супроводжується значними економічними викликами, такими як фізичне знищення активів, порушення логістичних ланцюгів, різке зниження попиту на продукцію та послуги, а також суттєве збільшення витрат на заходи безпеки. У цих умовах підприємства змушені адаптувати свої стратегії управління, щоб зберегти конкурентоспроможність та фінансову стабільність.

Фінансова безпека підприємства є багатогранним поняттям, яке охоплює здатність суб'єкта господарювання ефективно управляти фінансовими потоками, знижувати вплив негативних чинників та забезпечувати стійкість навіть за умов значних ризиків. Це поняття включає управління ризиками, прогнозування можливих кризових ситуацій, підтримання оптимального рівня ліквідності та платоспроможності. Особливого значення набуває забезпечення диверсифікації доходів, яка дозволяє підприємствам мінімізувати залежність від одного джерела доходів, а також розробка ефективних механізмів страхування активів.

Війна вимагає від підприємств не лише негайної адаптації до нових реалій, але й перспективного планування, яке враховує як короткострокові ризики, так і довгострокові перспективи. Оптимізація ресурсів, перегляд структури витрат, впровадження технологічних рішень та залучення додаткового фінансування є ключовими складовими, які сприяють збереженню стабільності навіть у кризових умовах. Фінансова безпека підприємств в умовах війни є не лише інструментом для виживання, але й базисом для подальшого відновлення та розвитку бізнесу. Забезпечення належного рівня фінансової безпеки дозволяє підприємствам мінімізувати ризики, зберегти довіру партнерів та клієнтів, а також відігравати важливу роль у відновленні економіки країни в повоєнний період.

В умовах війни фінансовий стан підприємств значно залежить від впровадження адаптивних механізмів управління. Створення стратегій, спрямованих на зменшення ризиків, забезпечення фінансової стійкості та ефективне використання ресурсів, є необхідною умовою для підтримки економічної стабільності як окремих підприємств, так і держави в цілому. У роботі використано досягнення вітчизняних і зарубіжних дослідників, які досліджували проблеми фінансової безпеки, управління фінансовими ресурсами та антикризового реагування. Серед них – Л. С. Крючко, Ю. Б. Кракос і Р. О. Разгон (методологія управління фінансовою безпекою) [6], О. М. Ляшенко (специфіка фінансової безпеки) [8], а також І. Румик і С. Плетенецька [22] – щодо управління фінансовими ресурсами в умовах воєнного стану. Додатково враховано праці Барановського, Близнюка, Шуляра, Костенка та інших авторів, які висвітлюють питання оцінки фінансової стійкості, державної підтримки бізнесу та інноваційних підходів до зміцнення фінансової безпеки.

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення теоретичних і практичних аспектів фінансової безпеки підприємств в умовах війни та розробка рекомендацій щодо її зміцнення.

Досягнення мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- визначити поняття та сутність фінансової безпеки підприємств;
- проаналізувати механізми забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнних викликів;
- дослідити особливості забезпечення фінансової безпеки в умовах війни;
- оцінити індикатори фінансової безпеки;
- провести оцінювання фінансового стану та результатів діяльності ПрАТ «МХП»;
- вивчити вплив воєнного стану на забезпечення фінансової безпеки компанії;

- запропонувати напрями підвищення фінансової безпеки підприємств в умовах війни;
- обґрунтувати сучасні підходи для зміцнення фінансової безпеки підприємств.

Об'єктом дослідження є фінансова безпека підприємства ПрАТ «МХП», що функціонує у військових умовах.

Предметом дослідження є механізми забезпечення фінансової безпеки підприємств, їхня адаптація до військових ризиків та специфіка застосування в умовах кризи.

Методи дослідження. Відповідно до завдань і мети роботи використовуються такі методи дослідження: аналітичний – для оцінки фінансової стійкості; порівняльний – для аналізу фінансових показників; прогностичний – для визначення перспектив розвитку; ситуаційний – для моделювання можливих сценаріїв впливу воєнних викликів на фінансову безпеку.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці в галузі фінансового менеджменту, ризик-менеджменту та кризового управління, а також нормативно-правові акти України, що регулюють діяльність підприємств у воєнний період.

Наукова новизна здобутих результатів дослідження полягає у визначенні практичних підходів до забезпечення фінансової безпеки підприємств у військових умовах із урахуванням сучасних економічних і геополітичних викликів.

Практичне значення результатів роботи полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій для підвищення рівня фінансової безпеки підприємств, розробки адаптивних стратегій управління ризиками та оптимізації фінансових ресурсів.

Апробація результатів дослідження. Основні ідеї та напрацювання магістерської кваліфікаційної роботи були перевірені та представлені у науковому середовищі: результати дослідження доповідалися на наукових

конференціях і знайшли відображення у фахових публікаціях. Зокрема, матеріали роботи оприлюднено у тезах доповідей на конференціях «Антикризове управління: імператив сучасної економіки» (2024 р., м. Київ) та «Інформаційні аспекти розвитку держави, регіонів, підприємств та бізнесу» (2024 р., м. Київ). Крім того, ключові результати дослідження надруковано у фаховому журналі категорії Б «Вчені записки Університету «КРОК»» (№3(79), 2025).

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, одинадцяти підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Робота містить 12 таблиць, 2 рисунки і 7 додатків. Загальний обсяг магістерської роботи становить 110 сторінок, список використаних джерел становить 68 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Поняття фінансової безпеки

Фінансова безпека підприємств є важливим елементом їхньої стійкості, що забезпечує здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам. Це багатогранне поняття охоплює ефективне управління фінансовими ресурсами, зниження ризиків та підтримання платоспроможності. У сучасних умовах зростаючих економічних викликів і геополітичної нестабільності фінансова безпека набуває особливої актуальності

Фінансова безпека підприємства є ключовою умовою його стабільності та стійкості в умовах динамічних економічних і геополітичних змін. Вона забезпечує здатність підприємства адаптуватися до викликів і загроз, зберігати конкурентоспроможність та досягати стратегічних цілей навіть у несприятливих умовах.

Особливо важливим аспектом є захист фінансових інтересів підприємств від зовнішніх і внутрішніх загроз. Зовнішні ризики, такі як економічна нестабільність, валютні коливання та зміни в законодавстві, можуть суттєво впливати на фінансовий стан підприємства. Водночас внутрішні фактори, включаючи низьку ефективність управління, недостатню диверсифікацію джерел доходів і слабкий контроль за витратами, можуть призводити до зниження платоспроможності та фінансової стійкості.

Фінансова безпека означає захищеність фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин, а також досягнення такого стану фінансової системи, за якого забезпечуються її незалежність, стабільність і надійність. Це передбачає здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім чинникам дестабілізації, що можуть створювати загрози фінансовій стабільності країни [1].

Згідно з визначенням професора Єрмошенка М.М., фінансова безпека підприємства – це стан його фінансів, який проявляється у кількох аспектах. По-перше, це збалансованість і ефективність використання фінансових інструментів, технологій та послуг, що застосовуються підприємством. По-друге, це здатність протистояти різним внутрішнім та зовнішнім загрозам. І по-третє, це можливість фінансової системи підприємства забезпечувати досягнення його стратегічних цілей та завдань за рахунок достатніх обсягів фінансових ресурсів [2, с. 47].

На думку Амосова О.Ю., фінансова безпека підприємства характеризується станом максимально ефективного використання його корпоративних ресурсів. Вона відображається через високі показники прибутковості та рентабельності діяльності, оптимальну структуру капіталу, рівень дивідендних виплат за цінними паперами, а також через ринкову вартість цих цінних паперів, яка слугує комплексним показником поточного фінансового стану підприємства та оцінки його майбутніх перспектив розвитку [3, с.9].

Ареф'єва О.В. розглядає фінансову безпеку підприємства як систему управління ризиками та захисту його інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз, що спрямована на забезпечення стабільного розвитку бізнесу та збільшення власного капіталу як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Найбільш комплексне визначення надає І.О. Бланк, який описує фінансову безпеку підприємства як кількісно і якісно визначений рівень його фінансового стану, що гарантує надійний захист ключових збалансованих фінансових інтересів від реальних та потенційних загроз, внутрішнього та зовнішнього походження. Цей рівень встановлюється на основі фінансової стратегії підприємства та створює умови для стабільної підтримки його сталого розвитку у поточному та перспективному періодах [4].

За Шиназі Г., фінансову безпеку підприємства можна трактувати як здатність компанії підтримувати та розвивати свої економічні процеси, ефективно керувати ризиками діяльності та мінімізувати їхній вплив. Крім

того, ця категорія має безперервний характер: фінансова безпека не зникає й не з'являється раптово, а постійно трансформується, залежно від змін у всій системі фінансових відносин [5].

За підходом Крючко Л.С., фінансова безпека виступає ключовою складовою економічної безпеки підприємства, адже дає змогу своєчасно виявляти зовнішні й внутрішні загрози, протидіяти їм, а також самостійно формувати й реалізовувати ефективну фінансову стратегію, що має як кількісні, так і якісні характеристики [6].

Кракос Ю.Б. і Разгон Р.О. підкреслюють, що зміст фінансової безпеки полягає у здатності підприємства розробляти та впроваджувати фінансову стратегію відповідно до корпоративних цілей, незважаючи на складність, мінливість і конкуренцію в середовищі функціонування [7].

Ляшенко О.М. розглядає фінансову безпеку як результат цілеспрямованого управління, спрямованого на досягнення фінансових цілей у межах наявних ресурсних, інституційних та інших обмежень, що забезпечує підприємству певний рівень фінансової автономії [8].

Мулик Я.І. трактує її як стан надійного захисту фінансових інтересів підприємства на всіх рівнях фінансових відносин, який гарантує його життєздатність і розвиток як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі [9].

Картузов Є.П. визначає фінансову безпеку підприємства як такий рівень організації його фінансової системи, за якого досягається оптимальне використання фінансових ресурсів, інструментів і технологій, забезпечується надійний захист від ризиків і загроз, а також підтримується можливість реалізації ключових фінансових цілей і місії підприємства, що сприяє стабільному розвитку [10].

На думку П'ятницької Г.Т. та Федулової І.В., фінансова безпека означає здатність створювати та підтримувати такі фінансові умови, за яких вплив зовнішніх і внутрішніх факторів не призводить до погіршення

фінансового стану підприємства, що, своєю чергою, забезпечує досягнення стратегічних завдань [11].

Мішина С.В. та Мішин О.Ю. розглядають фінансову безпеку як стан надійного фінансового захисту та забезпечення бізнес-процесів, який дає можливість своєчасно запобігати небезпекам, мінімізувати можливі втрати та гарантувати стабільну роботу підприємства [12].

Лисенко Ю.Г. визначає фінансову безпеку підприємства як рівень його фінансового стану, який кількісно та якісно визначений і забезпечує надійний захист пріоритетних та збалансованих фінансових інтересів від реальних і потенційних загроз як внутрішнього, так і зовнішнього походження. Цей рівень встановлюється на основі фінансової політики підприємства [13].

На основі всіх вище зазначених визначень, можна сказати, що фінансова безпека підприємства – це комплексний показник, який відображає стан захищеності фінансових інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, що забезпечує його фінансову стійкість, стабільність та платоспроможність. Вона охоплює здатність підприємства ефективно використовувати наявні ресурси, розробляти та реалізовувати фінансову стратегію в умовах невизначеності та конкурентного середовища.

Отож, фінансова безпека підприємства є багатогранним поняттям, яке інтегрує в собі економічні, управлінські та стратегічні аспекти, забезпечуючи стабільність, стійкість та адаптивність у мінливому зовнішньому середовищі. Вона охоплює широкий спектр процесів, починаючи від аналізу і прогнозування ризиків до розробки стратегій управління фінансовими ресурсами. Особливо важливим є розуміння фінансової безпеки як динамічного процесу, який передбачає не лише реакцію на вже існуючі загрози, а й створення умов для запобігання їх виникненню у майбутньому.

Значення фінансової безпеки для підприємства стає критично важливим у сучасних умовах, коли глобалізація, конкуренція та технологічний прогрес постійно впливають на ринкові умови. Нестабільність валютного курсу, коливання цін на ресурси, зміни в законодавстві та інші

фактори вимагають від підприємства розробки ефективних механізмів управління фінансовими ризиками. У цьому контексті фінансова безпека виступає основою для досягнення стійкого розвитку та забезпечення конкурентних переваг.

Суттєвою складовою фінансової безпеки є здатність підприємства до самозбереження та розвитку навіть у складних умовах. Це передбачає наявність збалансованого страхового портфеля, диверсифікацію джерел фінансування, формування фінансових резервів та ефективне використання корпоративних ресурсів.

На завершення, фінансова безпека підприємства не обмежується лише управлінням фінансами. Вона охоплює всі аспекти діяльності організації, формуючи фундамент для її сталого розвитку та забезпечуючи гармонійне поєднання короткострокових і довгострокових цілей.

1.2. Механізми забезпечення фінансової безпеки в умовах війни

Механізми забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнних викликів є фундаментальною складовою стійкості підприємств у складних економічних і соціально-політичних умовах. Військові дії створюють значний тиск на фінансову систему, зокрема через ризики фізичного знищення активів, порушення логістичних ланцюгів, обмеження доступу до ринків та інвестицій. У таких умовах механізми фінансової безпеки спрямовані на мінімізацію ризиків, збереження ліквідності та забезпечення стійкості підприємств до зовнішніх і внутрішніх загроз. Вони включають комплекс заходів, таких як адаптивне фінансове планування, розробка антикризових стратегій, ефективне управління ризиками та залучення підтримки з боку держави. Реалізація таких механізмів дозволяє не лише подолати кризові явища, але й забезпечити стабільний розвиток підприємств навіть у складних умовах воєнного стану.

Війна створює специфічні виклики для підприємств, такі як економічна нестабільність, зміни в ринковому середовищі та загрози безпеці активів. Необхідність забезпечення фінансової безпеки стає критично важливою для виживання та розвитку підприємств. Фінансова безпека, у свою чергу, має такі складові: бюджетна безпека, боргова безпека, грошово-кредитна (монетарна) безпека, валютна безпека, інвестиційна безпека, банківська безпека та безпека небанківського фінансового сектору (фінансова безпека страхового та фондового ринків). Бюджетна безпека підтримує соціальні програми та економічну діяльність, а боргова забезпечує контроль над державним боргом. Грошово-кредитна безпека гарантує стабільність національної валюти, тоді як валютна захищає від зовнішніх шоків. Інвестиційна безпека створює сприятливі умови для залучення інвестицій, а банківська безпека захищає фінансові установи.

Фінансова безпека підприємства забезпечується через функціонування спеціального механізму, який об'єднує сукупність управлінських, економічних та фінансових інструментів. Такий механізм спрямований на узгодження фінансових інтересів підприємства з інтересами учасників зовнішнього середовища та створення умов для отримання достатнього рівня прибутку, що гарантує стабільне та безпечне функціонування суб'єкта господарювання.

У ширшому розумінні механізм фінансової безпеки являє собою систему організаційних, фінансових і правових заходів, метою яких є своєчасне виявлення потенційних загроз, їх нейтралізація або усунення, а також запобігання негативному впливу на фінансовий стан підприємства.

Основу механізму забезпечення фінансової безпеки становить концептуальна модель, яка включає три взаємопов'язані елементи: фінансові інтереси підприємства, фактори ризику та загрози, що можуть перешкоджати їх реалізації, а також комплекс заходів, спрямованих на протидію цим загрозам. Такий підхід дозволяє системно оцінювати фінансові ризики, прогнозувати можливі відхилення та завчасно реагувати на негативні зміни.

Фінансові інтереси підприємства відображають його стратегічні та поточні цілі, зокрема досягнення прибутковості, підтримання платоспроможності, забезпечення фінансової стійкості та нарощування капіталу. Загрози фінансовій безпеці формуються як під впливом внутрішніх чинників, так і внаслідок дії зовнішнього середовища. До них належать економічні та фінансові кризи, законодавчі зміни, посилення конкурентного тиску, валютні коливання, а також ризики, пов'язані з людським фактором, управлінськими помилками.

Система заходів у межах механізму фінансової безпеки охоплює комплекс дій, спрямованих на запобігання виникненню загроз або зменшення їх негативних наслідків. Вона передбачає постійний фінансовий моніторинг діяльності підприємства з метою раннього виявлення ризиків, формування системи фінансово-економічних індикаторів із гранично допустимими значеннями, а також розробку профілактичних і коригувальних заходів для підтримання стабільного фінансового стану.

Вагоме значення у функціонуванні механізму фінансової безпеки має розвиток фінансової культури на підприємстві. Підвищення рівня обізнаності персоналу щодо фінансових ризиків, їх причин і можливих наслідків сприяє своєчасному виявленню проблем та оперативному реагуванню на загрози. Таким чином, залучення працівників до процесу забезпечення фінансової безпеки посилює ефективність управлінських рішень і підвищує загальний рівень фінансової стійкості підприємства [14].

Фінансову безпеку забезпечують через реалізацію продуманої фінансової політики, яка відповідає затвердженим доктринам, концепціям, стратегіям та програмам у політичній, соціальній, інформаційній та безпосередньо фінансовій сферах.

Розглянемо порівняльний аналіз підходів до механізмів забезпечення фінансово-економічної безпеки з урахуванням впливу зовнішніх (екзогенних) та внутрішніх (ендогенних) факторів (табл. 1.1).

Порівняння підходів до забезпечення фінансово-економічної безпеки з урахуванням впливу зовнішніх (екзогенних) та внутрішніх (ендогенних) факторів

Назва підходу	Основна мета	Інструменти досягнення	Обмеження
Фінансово-економічний	Формування системи гарантування фінансової та економічної безпеки підприємства з урахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх факторів	1) виявлення і блокування спроб конкурентів застосувати недобросовісні методи конкуренції; 2) контроль за виконанням договорів з постачальниками та клієнтами, виявлення порушень	Обмеженість у доступі до повної та оперативної зовнішньої інформації
Контррозвідувальний та розвідувальний	Забезпечення захисту економічних інтересів підприємства з метою запобігання загрозам	Проведення превентивних заходів: перевірки, контррозвідка, економічний та промисловий шпіонаж, захист від економічних атак	Ефективний лише при наявності конкретного об'єкта загрози з чітко визначеною метою негативного впливу

Джерело: створено автором на основі [15]

Концепція фінансової безпеки повинна визначати ключові цілі та завдання щодо забезпечення стабільності, а також шляхи та методи їх досягнення, що відображають значення фінансів у соціально-економічному розвитку держави. Вона спрямована на координацію дій національного рівня

у сфері безпеки, охоплюючи окремих громадян, підприємства, галузі та економічні сектори, а також регіональні та міжнародні аспекти.

Важливим компонентом механізму фінансової безпеки є інтеграція фінансових і матеріальних потоків. Це дозволяє створити єдину систему регулювання економічних потоків, яка спрямована на забезпечення високої якості продукції, фінансової стабільності та рентабельності підприємств. Такий підхід дозволяє своєчасно виявляти та усувати дисбаланси, що виникають у процесі діяльності підприємства [14].

Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства, який враховує використання ресурсів зовнішнього середовища та часовий фактор, є ключовим для ефективної діяльності суб'єкта господарювання. Він передбачає постійний моніторинг зовнішніх умов та своєчасну адаптацію до внутрішніх потреб підприємства, що дозволяє запобігати загрозам, реагувати на зміни поведінки ринку та впроваджувати превентивні заходи для уникнення фінансових втрат або збитків. При цьому важливо враховувати частоту і швидкість змін факторів, їхню детермінованість, а також результати факторного аналізу впливу на діяльність підприємства. Контроль має охоплювати не лише зовнішні ризики – наприклад, дії партнерів, конкурентів або посередників, а й наслідки внутрішніх дій або бездіяльності співробітників. Несвоєчасне надходження інформації, її спотворення чи навмисна затримка можуть спричинити негативний імідж компанії, що в свою чергу здатне знизити рентабельність або навіть призвести до банкрутства [16].

Механізми забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнних викликів є фундаментальною складовою стійкості підприємств у складних економічних і соціально-політичних умовах. Військові дії створюють значний тиск на фінансову систему, зокрема через ризики фізичного знищення активів, порушення логістичних ланцюгів, обмеження доступу до ринків та інвестицій. У таких умовах механізми фінансової безпеки

спрямовані на мінімізацію ризиків, збереження ліквідності та забезпечення стійкості підприємств до зовнішніх і внутрішніх загроз.

Одним із способів державного регулювання діяльності підприємств є визначення розмірів амортизаційних відрахувань, що дозволяє стимулювати оновлення основних засобів і розвиток науково-технічного прогресу. Крім того, для досягнення фінансової безпеки важливим є використання фінансових стимулів, зокрема заохочувальних фондів, які створюють необхідні умови для підвищення ефективності господарювання.

В умовах війни важливу роль відіграють фінансові санкції, такі як штрафи та пеня, які сприяють посиленню матеріальної відповідальності підприємств. Вони допомагають запобігти порушенням договірних зобов'язань і несвоєчасній сплаті податків, що особливо важливо в умовах обмежених ресурсів [17].

Механізми забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнних викликів є невід'ємною складовою ефективного функціонування підприємств у періоди економічної та політичної нестабільності. Їхня роль полягає у створенні умов, що дозволяють підприємствам протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, зберігати ліквідність, стабільність і фінансову стійкість, адаптуватися до змін у ринковому середовищі та реалізовувати свої стратегічні цілі.

Унікальність механізмів забезпечення фінансової безпеки в умовах війни полягає в їхній здатності оперативно адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Своєчасний моніторинг внутрішніх і зовнішніх факторів, оцінка ризиків і розробка запобіжних заходів є ключовими елементами, які дозволяють мінімізувати втрати підприємства та забезпечити його стійкість у довгостроковій перспективі.

У сучасних умовах воєнного стану та економічної нестабільності важливу роль відіграє залучення державної підтримки. Фінансові стимули у вигляді дотацій, субсидій, спеціальних пільг для окремих секторів економіки створюють необхідні умови для забезпечення фінансової безпеки

підприємств і підтримки їхньої діяльності. Урядові заходи, спрямовані на зниження податкового навантаження, стимулювання інвестиційної активності та сприяння розвитку експортного потенціалу, є фундаментальними для стабільного розвитку бізнесу.

На завершення, механізми забезпечення фінансової безпеки повинні бути адаптивними, комплексними та інтегрованими з корпоративними стратегіями підприємств. Їхня реалізація в умовах воєнних викликів дозволяє не лише уникнути фінансових криз, але й створити базу для сталого розвитку підприємств у посткризовий період. У цьому контексті фінансова безпека виступає ключовим елементом економічної стабільності як окремих суб'єктів господарювання, так і держави загалом. Вона формує основу для відновлення економічного потенціалу, підвищення конкурентоспроможності підприємств та забезпечення їх фінансової стійкості в довгостроковій перспективі.

1.3 Особливості забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах воєнних викликів

В умовах війни забезпечення фінансової безпеки підприємств набуває критичного значення, оскільки воно сприяє збереженню їхньої стійкості, адаптації до зовнішніх загроз та підтримці економічної стабільності країни. Особливості забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнного стану включають необхідність формування стратегії з урахуванням як внутрішніх, так і зовнішніх факторів управління державою; ризики фізичної ліквідації суб'єктів господарювання, що особливо актуально для прифронтових регіонів; нестабільність валютного курсу, яка впливає на вартість фінансових ресурсів; а також складності, пов'язані з експортом та імпортом товарів через порушення логістичних ланцюгів.

Важливим елементом захисту інтересів малого бізнесу та забезпечення його фінансової безпеки в умовах воєнного стану є державна підтримка, яка

полягає у створенні сприятливих організаційно-правових та фінансових умов для розвитку малого підприємництва. До основних напрямів такої підтримки належать створення Фонду підтримки малого та середнього бізнесу для відновлення діяльності підприємств цього сектора, запровадження податкових та митних пільг і стимулів для малих підприємств, спрощення регуляторних вимог шляхом часткового або повного скасування ліцензійних процедур, фінансових перевірок та штрафних санкцій, а також розробка законодавчих механізмів відшкодування збитків, завданих бойовими діями, що призвели до втрат або пошкодження майна підприємств. Додатково держава створює систему фінансових дотацій та пільгового кредитування для суб'єктів малого підприємництва та надає допомогу у переміщенні бізнесу й його потужностей у більш безпечні регіони, включно з підтримкою у пошуку нової локації, організації житла для персоналу та підборі нових працівників.

Такі заходи сприяють збереженню життєздатності малого бізнесу, його відновленню та подальшому розвитку навіть у складних умовах воєнного стану. Забезпечення фінансової безпеки підприємств через такі механізми є важливим кроком до економічної стабілізації та відбудови країни [18].

У сучасних умовах фінансовий менеджмент підприємства відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні його фінансової стійкості та розвитку, оскільки фінансові ресурси є ключовим фактором функціонування підприємства. Склад і структура цих ресурсів, а також їхній обсяг залежать від типу та масштабу підприємства, специфіки його діяльності та обсягів виробництва [19].

Оцінюючи трансформації, що відбуваються в економіці України, стає очевидною потреба у формуванні комплексної системи принципів управління фінансовими ресурсами, зорієнтованої на нові умови господарювання. Йдеться, зокрема, про фокусування на досягненні конкурентних переваг як ключової цілі розвитку підприємства, а також про визначення ресурсного потенціалу як поєднання трудових, матеріальних і фінансових можливостей, що забезпечують реалізацію стратегічних завдань;

про узгодженість механізмів розподілу ресурсів на всіх рівнях виробничо-технологічної структури; про співвіднесення фінансових можливостей підприємства з його стратегічними орієнтирами та прийнятним рівнем ризику задля підтримання фінансової безпеки; а також про комплексний підхід до управління фінансовими ресурсами та ризиками.

Під управлінням фінансовими ресурсами слід розуміти цілісну систему методів, інструментів та організаційних форм прийняття й реалізації управлінських рішень, що охоплюють процеси формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, спрямованих на забезпечення стабільності фінансового стану та підвищення результативності діяльності підприємства [20].

Оцінювання результативності управління фінансовими ресурсами підприємства доцільно здійснювати за такими ключовими критеріями, як фінансова стійкість, здатність своєчасно виконувати зобов'язання та рівень ділової активності. Ці характеристики відображаються через аналіз структури капіталу, показників ліквідності й швидкості обігу коштів, що дозволяє у кількісній формі визначити, наскільки якісне управління фінансами впливає на прибутковість та темпи розвитку підприємства.

Рівень раціональності використання фінансових ресурсів оцінюється через показники їх ефективного залучення та застосування. При цьому на ефективність впливають численні внутрішні та зовнішні чинники – економічні, правові, соціальні та інші. Попри наявність широкого набору фінансових коефіцієнтів і різних методичних підходів до оцінювання, важливо сформулювати таку систему критеріїв та їх нормативних параметрів, яка б дозволяла максимально точно й об'єктивно визначати результативність використання фінансових ресурсів, була логічною, зрозумілою, обґрунтованою та враховувала специфіку виду діяльності підприємства [21].

У системі управління фінансовими ресурсами підприємства виокремлюють два основні напрями: організацію процесу їх формування та управління їх подальшим використанням, тобто функціонуванням. Базою для

побудови механізму формування фінансових ресурсів виступає концепція їхньої структури. Планування структури фінансових ресурсів передбачає вирішення двох ключових завдань: визначення оптимального співвідношення власного капіталу та позикових коштів, а також добір найбільш придатних фінансових інструментів для залучення необхідних ресурсів.

Функціонування фінансових ресурсів пов'язане з ухваленням управлінських рішень щодо розподілу коштів між різними напрямками діяльності, тобто з формуванням раціональної структури активів підприємства. Фінансові ресурси повинні забезпечувати виконання таких основних функцій:

- 1) підтримка процесу створення і становлення бізнесу;
- 2) формування початкового капіталу;
- 3) забезпечення ресурсного потенціалу підприємства;
- 4) гарантування безперервності та відтворення господарської діяльності;
- 5) виконання фінансових зобов'язань;
- 6) підтримання платоспроможності та фінансової стабільності.

Специфіка фінансово-економічного механізму управління підприємством зумовлюється низкою чинників, серед яких:

- 1) формування статутного капіталу, поділеного на певну кількість акцій, що закріплюють права власності учасників;
- 2) використання емісії акцій як одного з ключових інструментів нарощення капіталу;
- 3) проведення виваженої дивідендної політики;
- 4) вплив біржового ціноутворення на вартість акцій;
- 5) особливості обігу та використання акцій у відкритих і закритих акціонерних товариствах.

Фінансові ресурси функціонують у різних формах, зокрема як ресурси суб'єктів господарювання, некомерційних організацій, громадських об'єднань, а також у вигляді державних фінансів. Кожна з цих форм виконує

власну роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку країни, ефективної діяльності організацій та задоволенні потреб суспільства. Провідне місце в економічній системі належить саме підприємствам, адже рівень їх фінансових ресурсів відображає виробничий потенціал, фінансову стійкість і здатність до розвитку. Фінансові результати діяльності підприємств безпосередньо впливають на економічний стан регіонів і держави загалом, а також на добробут населення.

Фінансові ресурси підприємств створюють основу для здійснення виробничої та інвестиційної діяльності, формування оборотного капіталу, створення фондів матеріального стимулювання, виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом, банківськими установами, постачальниками й персоналом. Їх рух тісно пов'язаний із використанням матеріальних, трудових і виробничих ресурсів, забезпечуючи безперервність господарського процесу.

У наукових джерелах відсутнє єдине універсальне трактування поняття фінансових ресурсів. Часто вони розглядаються як сукупність грошових коштів, що перебувають у розпорядженні підприємств, організацій або держави та використовуються для фінансування поточних і стратегічних потреб. Водночас найбільш поширеним є підхід, за яким фінансові ресурси підприємства охоплюють усі джерела надходження коштів, які акумулюються з метою формування активів і забезпечення різних напрямів господарської діяльності за рахунок власного капіталу, прибутку та інших доходів.

Процес формування фінансових ресурсів здійснюється з різних джерел, які за характером походження поділяються на власні, залучені та позикові. До власних належать ресурси, сформовані в результаті фінансово-господарської діяльності підприємства, зокрема статутний, резервний і додатковий капітал, а також нерозподілений прибуток. Залучені ресурси мають тимчасовий характер і перебувають у розпорядженні підприємства в межах розрахункових відносин, насамперед у формі кредиторської

заборгованості. Позикові кошти залучаються на платній основі та за умови обов'язкового повернення, найчастіше у вигляді коротко- та довгострокових банківських кредитів або бюджетного фінансування.

Власні фінансові ресурси характеризуються постійною присутністю в обігу підприємства та відсутністю чітко визначеного строку використання. Вони формують основу фінансової автономії суб'єкта господарювання та відображають частину активів, що залишається після виконання всіх зобов'язань. Залучені кошти, хоча й не є власністю підприємства, активно використовуються в операційній діяльності завдяки механізму розрахунків із контрагентами. Позикові ресурси, своєю чергою, дозволяють розширювати фінансові можливості підприємства, однак потребують ретельного контролю через необхідність обслуговування боргу.

У період воєнного стану управління фінансовими ресурсами підприємств суттєво ускладнюється через зростання ризиків і загроз, що впливають на формування ключових джерел фінансування. Особливо вразливими стають такі складові, як чистий прибуток, статутний і резервний капітал, а також амортизаційні відрахування.

Найбільшого негативного впливу зазнає прибутковість підприємств, що зумовлено порушенням логістичних ланцюгів, втратою виробничих потужностей, тимчасовою окупацією окремих територій, необхідністю релокації бізнесу та відтоком робочої сили. Сукупність цих чинників призводить до скорочення доходів і зростання витрат, що знижує рівень рентабельності або спричиняє збитковість діяльності, а також негативно впливає на податкові надходження.

Водночас в умовах війни залишається складним питання доступу підприємств до кредитних ресурсів. З метою підтримки бізнесу держава запроваджує інструменти пом'якшення боргового навантаження, зокрема зниження процентних ставок, призупинення нарахування штрафних санкцій, а також реалізацію програм пільгового кредитування, включаючи позики за нульовою ставкою.

Разом із тим важливим елементом фінансової стратегії підприємства є обґрунтоване визначення потреби в позикових ресурсах. Оптимальне співвідношення між власними, залученими та позиковими коштами має вирішальне значення для забезпечення фінансової стійкості, реалізації стратегічних цілей та мінімізації фінансових ризиків, особливо в умовах підвищеної невизначеності воєнного періоду [22].

Суттєвим чинником ризику для фінансової безпеки суб'єктів господарювання є загальна макроекономічна нестабільність у країні, що проявляється через погіршення ключових економічних індикаторів, зокрема скорочення валового внутрішнього продукту, зростання безробіття, прискорення інфляційних процесів та знецінення національної валюти. Трансформація економіки України, розвиток ринкових відносин, зміна інструментів державного впливу на бізнес, а також посилення конкуренції зумовили значне розширення взаємодії підприємств із зовнішнім середовищем.

Результати таких взаємозв'язків можуть мати як сприятливі, так і негативні наслідки для фінансового стану підприємства, що актуалізує потребу у формуванні та реалізації ефективної системи управління фінансовою безпекою. Ускладнення цього процесу зумовлене високим рівнем невизначеності умов функціонування бізнесу, непередбачуваністю зовнішніх впливів, а також визначальною роллю фінансових ресурсів у забезпеченні економічної стійкості підприємства.

Підтримання фінансової безпеки на належному рівні можливе лише за умови системного підходу до управління. По-перше, заходи з її забезпечення мають здійснюватися безперервно, а не епізодично. По-друге, управління фінансовою безпекою повинно ґрунтуватися на багаторівневій та комплексній системі, елементи якої взаємодіють між собою. Узгодженість і ефективність функціонування цієї системи визначають результативність управлінських рішень. Водночас теоретичне осмислення принципів побудови

системи фінансової безпеки є необхідною передумовою її практичного впровадження.

Процес управління фінансовою безпекою реалізується з використанням різноманітних методів, інструментів і механізмів та потребує відповідного ресурсного забезпечення, зокрема матеріально-технічного, інформаційного, фінансового, кадрового й організаційного. Від достатності та якості такого забезпечення значною мірою залежить ефективність функціонування всієї системи.

Центральне місце у системі управління фінансовою безпекою посідає моніторинг внутрішніх і зовнішніх чинників діяльності підприємства, а також фінансова діагностика, спрямована на своєчасне виявлення потенційних загроз. Важливим елементом цього процесу є оцінювання рівня фінансової безпеки, що дозволяє визначити вразливі місця та напрями коригування фінансової політики.

У період воєнного стану господарська діяльність підприємств повинна здійснюватися з урахуванням підвищеного рівня ризиків та нестандартних обставин. Оцінювання фінансової стабільності має орієнтуватися на здатність підприємства формувати резерви ліквідності, які забезпечують оперативну реакцію на втрати активів, дефіцит ресурсів або необхідність пошуку альтернативних джерел доходу, а також розвиток коопераційних зв'язків з іншими учасниками ринку.

Військові події водночас стимулювали появу нових напрямів діяльності, що дозволило частині підприємств не лише адаптуватися до кризових умов, а й закріпитися на ринку з перспективою подальшого зростання. Компанії, які систематично відстежують зміни у зовнішньому середовищі та гнучко коригують операційну діяльність, отримують конкурентні переваги навіть у кризовий період.

На початковому етапі повномасштабної війни більшість підприємств зіткнулися з гострою нестачею ліквідних коштів. З метою мінімізації ризиків керівництво часто вилучало фінансові ресурси з обороту, що призвело до

погіршення показників ліквідності та збільшення строків погашення поточних зобов'язань.

З часом, приблизно через кілька місяців після початку воєнних дій, бізнес частково адаптувався до нових умов, що спричинило поступове відновлення ділової активності, але водночас зумовило зміну підходів до управління ліквідністю. Пріоритетом фінансової політики стало накопичення коштів для розрахунків із постачальниками, які забезпечують функціонування логістичних ланцюгів і безперервність виробничих процесів.

Обмежений доступ до банківського кредитування та скорочення можливостей отримання товарних кредитів сприяли формуванню фінансових моделей, орієнтованих переважно на використання власних ресурсів. За таких умов показники ліквідності набувають особливого значення, оскільки їх зростання зменшує ризики неплатоспроможності перед контрагентами.

Окремим напрямом управління ліквідністю є своєчасне погашення заборгованості з оплати праці, що є необхідною умовою збереження трудового потенціалу та стабільності операційної діяльності підприємства в умовах воєнного стану.

Війна дозволила активувати абсолютно нові види діяльності, які дозволяють багатьом підприємствам не тільки вижити, але й закріпитися на ринку, а в майбутньому завоювати лідерські позиції. Саме тому ті підприємства, які в умовах війни постійно слідкують за зовнішніми викликами і відповідно до них налаштовують операційну діяльність, мають змогу вижити.

Період воєнного стану супроводжувався суттєвими труднощами у сфері управління ліквідністю для більшості підприємств. На початковому етапі повномасштабних бойових дій значна частина керівників ухвалила рішення про вилучення фінансових ресурсів з обороту з метою їх збереження та зниження ризиків втрат.

Приблизно через кілька місяців після початку війни, коли бізнес почав поступово пристосовуватися до нових умов функціонування, спостерігалось

часткове відновлення господарської активності. Водночас це супроводжувалося кардинальною зміною підходів до управління грошовими потоками та ліквідністю.

У структурі фінансових пріоритетів підприємств ключове місце посіло накопичення коштів для своєчасних розрахунків із постачальниками, які забезпечували стабільність логістичних процесів та безперервність операційної діяльності. Обмежені можливості використання товарних кредитів, а також ускладнений доступ до банківського фінансування сприяли формуванню фінансових моделей, орієнтованих переважно на використання власних ресурсів. За таких умов підтримання високого рівня ліквідності стало критично важливим для зниження ризиків неплатоспроможності перед контрагентами.

Окрему увагу в системі управління ліквідністю було зосереджено на своєчасній виплаті заробітної плати, оскільки збереження трудового потенціалу є визначальним чинником підтримання виробничих процесів і загальної стабільності діяльності підприємств в умовах воєнних викликів [23].

Під час оцінювання оборотності активів, оборотних коштів і запасів доцільно орієнтуватися на показники довоєнного періоду, оскільки саме вони слугують базою для визначення змін в ефективності функціонування підприємства. Порівняння поточних значень із докризовим рівнем дає змогу об'єктивно оцінити адаптацію бізнесу до нових умов господарювання.

У випадку істотного скорочення обсягів реалізації продукції відносно довоєнного періоду ключовим критерієм результативності діяльності стає рівень рентабельності. Якщо за умов зниження оборотності підприємство зберігає позитивний фінансовий результат або функціонує в зоні беззбитковості чи незначних втрат, така ситуація в період воєнного стану може вважатися допустимою. Водночас зростання оборотності порівняно з довоєнними показниками свідчить про здатність підприємства виявляти нові ринкові можливості, що потребує активізації інвестиційної діяльності.

Показник рентабельності набуває визначального значення при формуванні фінансової моделі підприємства в умовах воєнної економіки. Значна частина суб'єктів господарювання усвідомлює, що припинення діяльності призведе до втрати ринкових позицій, формування яких тривало роками, тому повна зупинка бізнесу розглядається як критичний сценарій.

Таблиця 1.2

**Особливості оцінювання фінансової стабільності підприємств у період
воєнного стану**

Показник	Орієнтовне значення в мирний період	Допустимі значення в умовах воєнного стану
Коефіцієнт покриття	Значення має перевищувати одиницю	Показник також повинен бути більшим за 1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Оптимальним вважається рівень не нижче 0,7	У воєнних умовах бажаним є перевищення значення 1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Нормальним є значення понад 0,2	Доцільним є зростання до рівня не нижче 0,7
Коефіцієнт платоспроможності	Підприємство вважається платоспроможним при значенні понад 0,5	За умов підвищених ризиків показник має перевищувати 0,8
Оборотність активів	Чітких нормативів не встановлено, позитивною тенденцією є зростання показника в динаміці	За умов війни допустимим вважається незначне зниження оборотності
Оборотність запасів	Нормативи відсутні, позитивною вважається тенденція до прискорення обороту	У воєнний період позитивним є суттєве зростання оборотності порівняно з довоєнним рівнем
Рентабельність продукції	Нормативні значення не встановлені, чим вищий показник, тим ефективнішою є діяльність	У кризових умовах допускається функціонування підприємства з мінімальним або близьким до нуля рівнем рентабельності

Джерело: створено автором на основі [24]

Функціонування підприємства в умовах війни передусім спрямоване на збереження кадрового потенціалу та виконання фінансових зобов'язань перед державою й контрагентами. У багатьох випадках управлінські рішення передбачають свідому відмову від максимізації прибутку, зокрема на користь підтримки обороноздатності країни, що зумовлює роботу підприємств на межі безбитковості. Такий підхід є прийнятним за умови забезпечення стабільного збуту, підтримання платоспроможності та збереження основних елементів операційної діяльності.

У сучасних ринкових умовах підприємництво виступає рушієм соціально-економічного поступу держави. Саме підприємницький сектор створює основну частку доданої вартості, формує пропозицію товарів, робіт і послуг відповідно до потреб споживачів, а також забезпечує значну частину робочих місць. Вагома частка доходів державного бюджету також надходить саме від податків і зборів, пов'язаних із підприємницькою діяльністю. Тому підприємництво можна вважати базовою складовою розвитку ринкової економіки та сучасного суспільства.

Разом з тим, на практиці найбільш вразливою ланкою залишаються малі підприємства, які потребують підтримки з боку держави. Оскільки кількісно домінує сегмент мікробізнесу, державна політика має бути спрямована не стільки на його чисельне зростання, скільки на підвищення результативності роботи: зростання продуктивності праці, розширення зайнятості, посилення конкурентоспроможності, інноваційності, покращення прибутковості та ліквідності.

Повномасштабна війна суттєво вдарила по національній економіці, поставивши українські підприємства в надзвичайно складні умови. Бізнес поніс значні фінансові втрати, частина компаній була змушена перемістити діяльність за кордон або до більш безпечних регіонів України. Водночас значна кількість підприємств змогла адаптуватися й продовжує працювати.

Серед ключових проблем – скорочення обсягів виробництва експортної продукції через окупацію окремих територій та ускладнення доступу до

портової інфраструктури. Частина підприємств повністю призупинила діяльність внаслідок руйнувань і втрат, інші ж зосередилися на розробці стратегій подальшого розвитку.

Найбільші труднощі відчують підприємства, що працювали на окупованих територіях або в зонах активних бойових дій. Перед ними постало два основні варіанти дій: тимчасове припинення діяльності або релокація. Держава, своєю чергою, підтримує бізнес у процесі переміщення та відновлення роботи: у «Дії» реалізовано окремі програми допомоги, створено цифрові платформи для організації процесів релокації в межах країни.

Поступово підприємці почали дещо оптимістичніше оцінювати перспективи змін у виробництві товарів і послуг у найближчі роки. Покращилися очікування щодо ділової активності, а також оцінки впливу інфляції на купівельну спроможність населення. Водночас прогнози щодо валютного курсу залишаються менш позитивними – бізнес із недовірою ставиться до можливості збереження стабільності гривні відносно долара та євро [24].

Таким чином, можна сказати, що в умовах війни забезпечення фінансової безпеки підприємств набуває критичного значення, оскільки воно сприяє збереженню їхньої стійкості, адаптації до зовнішніх загроз та підтримці економічної стабільності країни. Особливості забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнного стану включають необхідність формування стратегії з урахуванням як внутрішніх, так і зовнішніх факторів управління державою; ризики фізичної ліквідації суб'єктів господарювання, що особливо актуально для прифронтових регіонів; нестабільність валютного курсу, яка впливає на вартість фінансових ресурсів; а також складності, пов'язані з експортом та імпортом товарів через порушення логістичних ланцюгів.

Фінансова безпека підприємств в умовах війни є не лише інструментом для їхнього виживання, а й базисом для подальшого відновлення та розвитку

бізнесу. Забезпечення належного рівня фінансової безпеки дозволяє мінімізувати ризики, зберігати довіру партнерів і клієнтів, а також відігравати важливу роль у відновленні економіки країни в повоєнний період. Важливими факторами фінансової безпеки є забезпечення ліквідності, впровадження адаптивних стратегій управління ризиками та формування фінансових резервів. З огляду на невизначеність, спричинену війною, підприємства мають розробляти комплексні заходи, що включають страхування активів, залучення альтернативних джерел фінансування та диверсифікацію бізнес-операцій.

Також особливо важливим є залучення державної підтримки. Фінансові стимули у вигляді дотацій, субсидій, спеціальних пільг для окремих секторів економіки створюють необхідні умови для забезпечення фінансової безпеки підприємств і підтримки їхньої діяльності. Урядові заходи, спрямовані на зниження податкового навантаження, стимулювання інвестиційної активності та сприяння розвитку експортного потенціалу, є фундаментальними для стабільного розвитку бізнесу.

Механізми забезпечення фінансової безпеки повинні бути адаптивними, комплексними та інтегрованими з корпоративними стратегіями підприємств. Їхня реалізація в умовах воєнних викликів дозволяє не лише уникнути фінансових криз, але й створити базу для сталого розвитку підприємств у посткризовий період. У цьому контексті фінансова безпека виступає ключовим елементом економічної стабільності як окремих суб'єктів господарювання, так і держави загалом. Забезпечення її належного рівня сприяє підвищенню інвестиційної привабливості, зміцненню довіри до вітчизняного бізнесу та формуванню стійкої економічної системи. У результаті це створює передумови для відродження національної економіки та переходу до довгострокового сталого розвитку.

1.4. Індикатори фінансової безпеки

Фінансова безпека підприємства виступає визначальним чинником його надійної діяльності та поступального розвитку, особливо в умовах сучасної економічної нестабільності та політичних ризиків. Для її оцінювання важливу роль відіграє система показників, що дає можливість як у кількісному, так і в якісному вимірах оцінити рівень захищеності підприємства від можливих внутрішніх і зовнішніх загроз. Такі індикатори відображають рівень ліквідності, платоспроможності, прибутковості, стійкості фінансів та ефективності управління ресурсами.

Фінансова безпека посідає одне з провідних місць у структурі економічної безпеки та слугує важливим орієнтиром ефективності функціонування фінансової системи держави. Без її належного забезпечення практично неможливо реалізувати основні завдання, що стоять перед Україною. Водночас нині в країні досі не сформовано повноцінне середовище, необхідне для стабільної та результативної роботи механізму фінансової безпеки.

Одним із основних показників фінансової безпеки є ліквідність підприємства, тобто його здатність покривати поточні зобов'язання за рахунок ліквідних активів. В умовах війни ліквідність набуває ще більшої важливості, оскільки багато підприємств стикаються знерегулярними грошовими потоками, затримками виплат від контрагентів та нестабільністю ринку. Високий рівень ліквідності дозволяє компаніям швидко адаптуватися до змін та уникати касових розривів. Платоспроможність, у свою чергу, визначає можливість підприємства виконувати свої зобов'язання перед кредиторами, постачальниками та працівниками без значних фінансових втрат.

У кризові періоди підприємства часто змушені залучати додаткове фінансування, що може призвести до надмірного боргового навантаження. Високий рівень позикового капіталу може створювати додатковий

фінансовий тиск, особливо якщо умови кредитування ускладнюються або відсоткові ставки зростають. Підприємства з високою часткою боргових зобов'язань більш вразливі до макроекономічних шоків і можуть стикатися з труднощами у виплатах за кредитами або обслуговуванні боргу. Оптимізація співвідношення власного та позикового капіталу є важливим фактором підтримки фінансової стійкості в умовах війни. Війна спричиняє різке зниження купівельної спроможності населення, скорочення внутрішнього ринку та ускладнення зовнішньоторговельних зв'язків. У таких умовах підприємства змушені підвищувати ефективність операційної діяльності, зменшувати витрати та оптимізувати виробничі процеси.

Один із ключових показників фінансової безпеки – це рівень фінансової незалежності підприємства, що визначається часткою власного капіталу у загальній структурі фінансів. Чим більша ця частка, тим менша залежність компанії від зовнішнього фінансування, що дозволяє їй зберігати стійкість навіть за обмеженого доступу до кредитних ресурсів. Фінансова автономія також забезпечує більшу маневреність при ухваленні рішень щодо розвитку підприємства в умовах нестабільності.

Війна змушує підприємства шукати нові можливості для збуту продукції, виходити на нові ринки та адаптувати бізнес-модель. Диверсифікація доходів дозволяє знизити ризики, пов'язані зі зменшенням попиту в окремих секторах, та компенсувати можливі втрати на традиційних ринках. Компанії, які мають кілька незалежних джерел доходу, менш схильні до фінансових криз та здатні швидше відновлюватися після економічних потрясінь. Слід підкреслити, що на початку воєнних дій практично всі підприємства зіткнулися зі зниженням швидкості обороту коштів, і найбільш відчутно це проявилось у сегменті непродовольчих товарів. Підприємства, що працюють у сферах реалізації побутової техніки, меблів, обладнання чи будівельної техніки, вимушено скоротили обсяги продажів, оскільки населення, реагуючи на загрозливі обставини, спрямовувало свої витрати передусім на найнеобхідніші товари. Водночас така ситуація була

характерною переважно для початкового періоду – часу підвищеної тривоги, коли споживачі максимально обмежували витрати та намагалися зберегти власні фінансові ресурси.

У подальшому, зі стабілізацією економічної активності та поступовою адаптацією суспільства до нових умов, структура попиту змінюється. Практика свідчить, що війна неминуче спричиняє значні матеріальні втрати, тому громадяни, які втратили майно або зазнали його пошкодження, передусім потребують будівельних матеріалів, меблів і обладнання для відновлення житла та інфраструктури.

Відтак ключовою особливістю показників оборотності підприємств у воєнний період є їхня висока мінливість: швидкість обігу ресурсів безпосередньо залежить від інтенсивності бойових дій та ситуації в конкретних регіонах [25].

Стан економічної безпеки оцінюється за допомогою критеріїв та показників, які називаються індикаторами економічної безпеки і мають кілька важливих властивостей:

1. Вони відображають загрози економічній безпеці як на рівні підприємства, так і на рівні регіону чи держави в кількісній формі.
2. Вони характеризуються високою мінливістю і чутливістю, що дозволяє інформувати державу, суспільство та різні ринкові суб'єкти про майбутні загрози, пов'язані з економічними змінами, які можуть виникнути внаслідок політичних заходів.
3. Для ефективного виконання своїх функцій ці індикатори повинні взаємодіяти між собою, оскільки окремий розгляд кожного з них не дає достатньо повної картини [26].

Барановський О.І. пропонує комплекс показників для вимірювання рівня фінансової безпеки підприємств, установ і організацій. До них належать, зокрема, мінімальний обсяг статутного капіталу, величина активів, обсяги реалізації продукції, швидкість обертання активів, масштаб інвестицій, рентабельність вкладеного капіталу та тривалість його окупності,

рівень інноваційної активності, достатність загального капіталу, частка позикових ресурсів, величина власних оборотних коштів, показники прибутковості капіталу й активів, співвідношення прибутку та середньорічного капіталу, адекватність обігових коштів, індикатори ліквідності, розмір дефіциту ліквідності, коефіцієнт Кука, граничний рівень ризику на одного позичальника, податкове навантаження, строки інкасації дебіторської заборгованості, процентна ставка за кредитами, показник покриття відсоткових платежів і періодичність розрахунків за кредиторською заборгованістю. Такий підхід дозволяє врахувати специфіку різних сфер господарювання, у тому числі банківського сектора, однак водночас не приділяє належної уваги ролі інтелектуального капіталу підприємства, який істотно впливає як на формування фінансових результатів, так і на зміцнення його фінансової безпеки [27].

Отже, фінансова безпека – це не лише захист від ризиків, а й система стратегічних дій, які спрямовані на стабільний розвиток у кризових умовах. Подальші дослідження мають бути зосереджені на вдосконаленні методів оцінки фінансової безпеки, розробці адаптивних індикаторів, врахуванні впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, а також на впровадженні цифрових технологій та антикризових стратегій, що будуть підвищувати стійкість і конкурентоспроможність підприємств.

Висновки до розділу 1

Фінансова безпека підприємства є фундаментальною складовою його стабільності, розвитку та здатності протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам. Вона забезпечує збереження фінансових ресурсів, підтримання платоспроможності, конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості, що є критично важливим для діяльності бізнесу в сучасних умовах. Особливої актуальності фінансова безпека набуває в період воєнного стану, коли різко зростає рівень фінансових ризиків, а зовнішнє середовище стає непередбачуваним і нестабільним.

Фінансова безпека проявляється у здатності підприємства забезпечувати безперервність операційної діяльності, своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, формувати та ефективно використовувати фінансові ресурси, а також реагувати на ризики, що можуть призвести до збитків. Вона охоплює економічні, управлінські, правові, організаційні та інформаційні аспекти, формуючи комплексну систему захисту від можливих загроз і кризових ситуацій. Сутність фінансової безпеки полягає у підтриманні оптимального балансу між прибутковістю, ліквідністю та ризиком, що забезпечує стійкість і стабільність функціонування підприємства.

Ефективна система фінансової безпеки базується на стратегічному управлінні, моніторингу ризиків та контролі за фінансовими потоками. До її ключових інструментів належать фінансове планування, аналіз ліквідності та грошових потоків, диверсифікація джерел фінансування, страхування, хеджування й формування резервів. У період війни особливого значення набувають антикризові заходи, спрямовані на підтримку ліквідності, оптимізацію витрат, реструктуризацію боргів та адаптацію бізнес-моделі до нових умов.

Воєнні виклики створюють для підприємств широке коло ризиків: порушення логістики, зниження попиту, валютні коливання, нестачу оборотних коштів, підвищення кредитного навантаження та зростання невизначеності. У таких умовах фінансова безпека значною мірою залежить від гнучкості управлінських рішень, швидкості реагування на зміни та здатності підприємства знаходити альтернативні джерела фінансування та доходів.

Отже, фінансова безпека підприємства є важливим стратегічним ресурсом, який визначає його конкурентоспроможність, стійкість та довготривалу життєздатність. У воєнний час вона набуває адаптивного характеру, поєднуючи інструменти управління ризиками, фінансову гнучкість та стратегічне планування.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПрАТ «МХП» В УМОВАХ ВІЙНИ

2.1. Характеристика організаційної структури та економічних показників ПрАТ «МХП»

ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» є однією з найбільших та найвпливовіших агропромислових компаній України. Підприємство було засноване у 1998 році та за роки діяльності перетворилося на лідера вітчизняного аграрного сектору. Ключовим напрямом діяльності компанії є вирощування птиці, виробництво та реалізація курячого м'яса і продуктів його переробки, зокрема під торговими марками «Наша Ряба» та «Легко!». Контрольний пакет акцій компанії, а саме 63 %, належить Юрію Косюку, що забезпечує стабільність управління та стратегічну послідовність розвитку бізнесу.

Господарська діяльність МХП структурована за трьома основними напрямками. Перший напрям охоплює рослинництво, зокрема вирощування зернових та олійних культур, таких як кукурудза, пшениця, соняшник і ріпак, а також виробництво комбікормів і соняшникової олії. Другий напрям пов'язаний із птахівництвом та супутніми виробництвами, що включають вирощування птиці, виробництво охолодженої курятини, напівфабрикатів і продуктів швидкого приготування. Третій напрям охоплює інші види сільськогосподарської діяльності, зокрема виробництво яловичини преміум класу, ковбасної продукції, копченостей, фуа-гра та фруктів.

Компанія функціонує як вертикально інтегрований холдинг, що дозволяє їй контролювати всі етапи виробничого процесу – від вирощування сировини до реалізації готової продукції кінцевому споживачу. МХП самостійно вирощує зернові культури для виготовлення комбікормів, забезпечує власні птахофабрики кормами та здійснює повний цикл

виробництва м'яса птиці. Логістичну складову бізнесу компанія також забезпечує самостійно, використовуючи власний автопарк рефрижераторів для транспортування продукції до дистрибуційних центрів та роздрібних точок по всій території України. Важливою подією стало розміщення акцій МХП на основному майданчику Лондонської фондової біржі, що стало першим таким прикладом для української агропромислової компанії.

МХП є одним із найбільших роботодавців як в Україні, так і за її межами, об'єднуючи понад 38 тисяч працівників. Компанія входить до переліку провідних роботодавців країни за версією Forbes Ukraine. Управлінська команда складається з фахівців із значним досвідом роботи в українських та міжнародних компаніях, які впроваджують сучасні управлінські практики та розвивають корпоративну культуру, засновану на спільних цінностях. До складу ради директорів входять як українські, так і іноземні управлінці з міжнародним досвідом, що сприяє застосуванню найкращих світових практик корпоративного управління.

Економічне значення МХП для країни є надзвичайно вагомим. У 2023 році внесок компанії у валовий внутрішній продукт України становив близько 2 млрд доларів США, що відповідає 1,1 % загального обсягу ВВП. Такий результат є особливо показовим в умовах воєнного часу та загального спаду економічної активності. Крім того, МХП залишається найбільшим платником податків в аграрному секторі: упродовж 2022–2024 років компанія сплатила понад 18 млрд грн податків і зборів.

Незважаючи на складні умови воєнного стану, МХП продовжує реалізовувати інвестиційні проєкти та входить до числа найбільших інвесторів в економіку України. Протягом 2022–2024 років обсяг інвестицій компанії склав близько 690 млн доларів США. Основні інвестиційні напрями включають модернізацію виробничих потужностей, цифрову трансформацію бізнес-процесів, підвищення енергоефективності, зниження собівартості продукції, розвиток соціальних програм та розширення асортименту кулінарної продукції.

Компанія активно інвестує в інноваційні рішення та формування власної food-екосистеми, розвиваючи стратегічні партнерства з учасниками харчової індустрії. Такий підхід сприяє не лише зміцненню бізнес-позицій МХП, а й забезпеченню продовольчої безпеки країни, створенню нових робочих місць та зростанню національної економіки. Наразі компанія розвиває понад 15 брендів продуктів харчування та співпрацює з широкою мережею дистриб'юторів, торговельних мереж і франчайзингових партнерів. Загальна кількість магазинів і закладів громадського харчування перевищує 1300 одиниць по всій Україні.

Аграрний напрям діяльності МХП є одним із ключових та включає розгалужену виробничу інфраструктуру: рослинницькі підприємства, комбікормові заводи, елеватори та тваринницькі ферми. Земельний банк компанії становить близько 360 тис. гектарів у різних регіонах України. МХП також є одним із найбільших виробників курятини в Європі та входить до десятки провідних світових виробників у цій галузі.

Для забезпечення високої якості та безпечності продукції в компанії впроваджено багаторівневу систему контролю, що відповідає міжнародним стандартам. Власна мережа лабораторій здійснює щоденний контроль на всіх етапах виробництва — від сировини до готової продукції, що гарантує відповідність продукції вимогам внутрішнього та зовнішніх ринків [29]. Загальна характеристика підприємства наведена в табл. 2.1.

Основні види сільського господарства: птахівництво та супутнє виробництво: охолоджені види курятини, готові до вживання харчові продукти, соняшникова та соєва олія; виробництво сільськогосподарських культур [30]. Інші види діяльності представлені в додатку А.

ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» було засноване у 1998 році та за порівняно короткий період перетворилося на одного з флагманів агропромислового сектору України. Компанія поступово сформувала масштабну виробничу структуру, до якої входили десятки підприємств, розташованих у різних регіонах країни, зокрема у Київській, Черкаській,

Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій, Івано-Франківській, Херсонській областях та в Автономній Республіці Крим. Така географічна диверсифікація дозволила МХП вибудувати цілісну систему агропромислового виробництва.

Таблиця 2.1

**Організаційно-правові та реєстраційні відомості про ПрАТ
«Миронівський хлібопродукт»**

Показники	Відомості
Ідентифікаційний код (ЄДРПОУ)	25412361
Повне найменування підприємства	Приватне акціонерне товариство «МХП» (ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»)
Тип організаційно-правової форми	Акціонерне товариство
Дата внесення до державного реєстру / номер реєстраційного запису	27 березня 2006 року / 13411230000000256
Номер і серія свідоцтва про державну реєстрацію	A01 820511
Юридична та поштова адреси	03143, м. Київ, вул. Академіка Заболотного, 158 08800, Київська обл., Миронівський район, м. Миронівка, вул. Елеваторна, буд. 1
Вид власності та частка держави у статутному капіталі	Приватна форма власності, державна частка – відсутня (0 %)
Розмір статутного капіталу	786 927 920.00 грн

Джерело: створено автором на основі [30]

Діяльність компанії базується на принципі повної вертикальної інтеграції, що передбачає замкнений цикл виробництва. МХП здійснює вирощування зернових культур, виробництво комбикормів, утримання племінного поголів'я, вирощування птиці, забій, переробку та реалізацію м'ясної продукції. Окрім цього, окремі підприємства групи спеціалізуються на виробництві рослинної олії, а також вирощуванні овочів і фруктів, що додатково диверсифікує бізнес-напрями компанії.

На початкових етапах розвитку ключову роль у виробничій структурі МХП відігравали птахофабрики, загальна потужність яких дозволяла

вирощувати понад мільйон бройлерів щотижня. Для забезпечення їх безперебійної роботи було створено племінні господарства з виробництва інкубаційних яєць, комбікормові заводи з високою річною продуктивністю, елеваторні комплекси для зберігання зерна та розгалужену мережу центрів збуту готової продукції.

Фінансові результати компанії вже у середині 2000-х років свідчили про динамічний розвиток бізнесу. Так, у 2005 році обсяг прибутку МХП перевищив 1,4 млрд грн, а в першій половині 2006 року показники зросли порівняно з аналогічним періодом попереднього року. З метою залучення довгострокових фінансових ресурсів у 2006 році компанія здійснила випуск єврооблігацій на міжнародних ринках капіталу, що дозволило розширити інвестиційні можливості та зміцнити фінансову позицію.

Наступні роки ознаменувалися активним нарощуванням виробничих потужностей. У 2007 році було введено в експлуатацію першу лінію Миронівської птахофабрики, а згодом розширено інфраструктуру з виробництва комбікормів і інкубаційного яйця. У 2008 році МХП вийшов на міжнародний фондовий ринок, здійснивши первинне публічне розміщення акцій на Лондонській фондовій біржі, ставши першою українською аграрною компанією, представленою на її основному майданчику.

Паралельно компанія розширювала асортимент продукції. Отримання контролю над м'ясопереробними підприємствами дозволило МХП вийти на ринок ковбасних виробів та створити нові бренди. У подальшому було введено додаткові виробничі лінії, що суттєво збільшило обсяги виробництва курятини, а також модернізовано потужності з переробки соняшнику, що позитивно вплинуло на забезпечення комбікормової бази.

У 2010–2014 роках компанія реалізувала масштабні інвестиційні проекти, зокрема будівництво Вінницької птахофабрики, яка стала одним із найбільших виробничих об'єктів у галузі. У цей період МХП також отримав доступ до європейських ринків, що дозволило значно розширити географію експорту та вийти на нові міжнародні ринки. Одночасно відбувалося

формування нових торговельних марок, орієнтованих на готову та охолоджену продукцію.

Значну увагу компанія приділяє впровадженню екологічних і енергоефективних технологій. Зокрема, було реалізовано проекти з будівництва біогазових комплексів, які забезпечують утилізацію відходів виробництва та сприяють підвищенню енергетичної незалежності підприємств групи.

Подальший розвиток МХП характеризується активною міжнародною експансією. Відкриття переробних підприємств у країнах Європи, розширення дистрибуційної мережі та придбання закордонних компаній дозволили МХП зміцнити позиції на міжнародному ринку. Зокрема, інтеграція європейських виробників курятини до структури групи стала важливим етапом трансформації компанії у міжнародний агропромисловий холдинг.

Починаючи з 2020 року, МХП реалізує стратегію переходу від сировинної моделі до бізнесу з доданою вартістю, зосереджуючись на розвитку харчових технологій, власних брендів і роздрібної торгівлі. Компанія активно розвиває мережу магазинів та закладів швидкого харчування, що дозволяє бути ближчою до кінцевого споживача.

Окреме місце в діяльності МХП займає соціальна відповідальність. Благодійні ініціативи компанії спрямовані на підтримку військовослужбовців, ветеранів, медичних закладів, громад та соціально вразливих категорій населення. Реалізація програм комплексної допомоги сприяє зміцненню соціальної стабільності та підкреслює роль МХП як відповідального учасника економічного й суспільного життя країни [31].

Крім того, МХП продовжує інвестувати в інновації та цифровізацію виробничих процесів, що підвищує ефективність управління та якість продукції. Впровадження сучасних систем контролю, автоматизації та аналітики дозволяє компанії швидко реагувати на зміни ринкової кон'юнктури та підтримувати високі стандарти безпеки харчових продуктів.

Такий комплексний підхід забезпечує стабільне зростання компанії, зміцнює її конкурентні позиції на внутрішньому та міжнародному ринках і підтверджує прагнення МХП до сталого розвитку та відповідального ведення бізнесу.

МХП є компанією з вертикально інтегрованою структурою, що охоплює всі ланки виробничого циклу м'ясної продукції. На рис. 2.1 наведено вертикально інтегровану структуру ПрАТ «МХП».

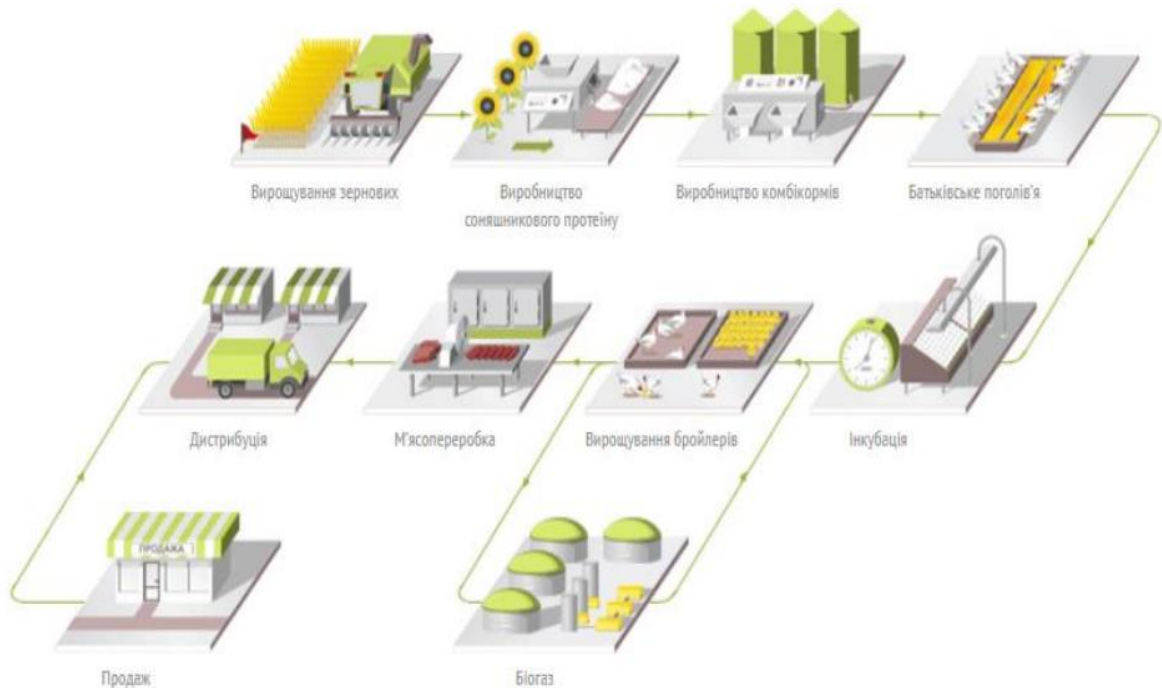

Рис. 2.1. Вертикально інтегрована структура ПрАТ «МХП»

Джерело: побудовано автором на основі [32]

Вирощування зернових. Підприємство прагне забезпечити власне виробництво комбікормів зерновими культурами, вирощеними на власних угіддях. Починаючи з 2005 року, підприємство збільшує врожайність, купує або реконструює комбікормові заводи та потужності для зберігання зерна. З 2008 року підприємство повністю покриває власні потреби в кукурудзі за рахунок власного виробництва сільськогосподарської культури.

Виробництво соняшникового протеїну та комбікормів. МХП – єдиний у світі виробник м'яса курки, який за спеціальною технологією отримує білок із насіння соняшнику.

Вирощування бройлерів. Підприємства компанії з виробництва м'яса курки працюють у замкнутому циклі, включаючи зони вирощування курчат-бройлерів, інкубатори, сучасні переробні комплекси та комбікормові заводи.

М'ясопереробка. Асортимент м'ясопереробного виробництва МХП є доволі різноманітним – від копченої курятини до яловичини преміум-сегменту. Основною сировиною для випуску всієї м'ясної продукції є вирощене на власних потужностях птахівництво.

Продаж. Близько 40% продажів здійснюється через 2600 франчайзингових магазинів, компанія сподівається на подальший розвиток та розширення мережі франчайзингу. Партнерство з мережевими супермаркетами дозволяє МХП підтримувати велику клієнтську базу, при цьому ні один клієнт не складає більше 8% від загального обсягу продажів.

Дистрибуція. Останнім етапом вертикальної інтеграції є використання 450 вантажівок-рефрижераторів для перевезення охолоджених і заморожених продуктів через 11 розподільних центрів для забезпечення контролю якості на місцях продажу [33].

Узагальнюючи можна зробити висновок, що ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» є одним із найбільш потужних агропромислових підприємств України, яке демонструє високу ефективність сучасного управління, інноваційного підходу та високої соціальної відповідальності. Завдяки вертикально інтегрованій структурі МХП повністю контролює виробничий цикл від вирощування зернових до реалізації готової продукції, що, в свою чергу, забезпечує стабільну якість, ефективність, а також конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках. Компанія активно розвиває свої напрямки такі, як рослинництво, птахівництво, м'ясопереробку і ефективно впроваджує екологічно безпечні технології та проєкти енергоефективності. Попри воєнні виклики, МХП продовжує інвестувати у виробництво, модернізацію та соціальні ініціативи, зберігаючи статус стратегічно важливого підприємства для економіки України. Завдяки поєднанню стабільності, інновацій та відповідального підходу до бізнесу

компанія робить значний внесок у зміцнення продовольчої та фінансової безпеки держави. Окрім того, висока адаптивність МХП до змін зовнішнього середовища та здатність ефективно реагувати на нові економічні й технологічні виклики свідчать про стійкий стратегічний потенціал компанії. Подальший розвиток підприємства буде залежати від розширення експортних можливостей та зміцнення фінансової стабільності.

2.2. Аналіз фінансової стійкості та фінансових результатів діяльності компанії ПрАТ «МХП»

У нинішніх умовах нестабільного економічного середовища, воєнного стану, посилення конкурентного тиску та зростання зовнішніх ризиків забезпечення фінансової стійкості підприємства набуває дуже важливого значення. Насамперед стратегічно важливих компаній агропромислового сектору, до яких належить ПрАТ «МХП». Підприємство є одним із ключових виробників продовольства в Україні та формує суттєвий внесок у розвиток національної економіки, що зумовлює потребу у ґрунтовному аналізі її фінансових показників та ефективності діяльності.

Стан компанії на ринку свідчить, що ПрАТ «МХП» перебуває на стадії зрілості життєвого циклу. Характерними ознаками цього етапу є стабільне та зважене збільшення виробничих обсягів, максимізація прибутковості, інтенсивний розвиток брендів, висока частка ринку та активна диверсифікація в суміжні види діяльності. Найбільш показовим є те, що компанія не лише утримує, але й зміцнює лідерські позиції у своїй галузі, що є показником ефективного управління ресурсами та конкурентних переваг.

Вертикальна інтеграція бізнесу дозволяє МХП повністю контролювати виробничий цикл від вирощування зернових до реалізації готової продукції. Цей підхід зменшує залежність від зовнішніх постачальників, мінімізує виробничі ризики і забезпечує стабільну якість продукції, що, в свою чергу,

позитивно впливає на фінансову стійкість компанії, оскільки інтегрована модель сприяє оптимізації витрат, прогнозованості грошових потоків і формуванню значного внутрішнього потенціалу для розвитку.

Організаційна структура ПрАТ «МХП» характеризується лінійно-функціональною побудовою, що є логічним рішенням з огляду на масштабність діяльності та багатопрофільність бізнес-напрямів. Така структура забезпечує чітку підпорядкованість, визначеність управлінських повноважень, ефективний розподіл функцій та високий рівень контролю за ключовими бізнес-процесами. Разом із тим, МХП реалізує політику гнучкого управління персоналом, стимулює професійний розвиток співробітників і дбає про корпоративну культуру, що сприяє підвищенню продуктивності та стабільності трудових відносин.

Функціонування компанії в умовах воєнної економіки накладає додаткові виклики, пов'язані з логістичними обмеженнями, підвищеною собівартістю продукції, коливаннями валютних курсів та зміною кон'юнктури міжнародних ринків. У таких умовах саме рівень фінансової стійкості стає визначальним чинником для збереження операційної діяльності та стратегічного розвитку. Аналіз фінансової стійкості включає оцінку структури активів і капіталу, динаміки ліквідності, платоспроможності, рентабельності та ефективності використання ресурсів. Такі показники дозволяють визначити здатність компанії протистояти зовнішнім загрозам і підтримувати стабільність у довгостроковій перспективі.

Окрім оцінки загальних фінансових показників, важливо враховувати специфіку діяльності МХП як агропромислового підприємства. Ця галузь значною мірою залежить від сезонності, цінових коливань на світових ринках зерна та енергоресурсів, зміни кліматичних умов, державної регуляторної політики та логістичних факторів. Тому аналіз ефективності діяльності компанії потребує глибокого вивчення не лише фінансової звітності, а й зовнішніх детермінант, що впливають на дохідність та стабільність.

Значної уваги заслуговує інвестиційна активність МХП. Попри складні економічні умови та військові ризики, компанія продовжує інвестувати значні кошти у модернізацію виробництва, розвиток технологій, підвищення енергоефективності й розширення продуктової лінійки. Така стратегія свідчить про високий рівень управлінської компетентності, здатність передбачати зміни ринку та орієнтуватися на довгострокову конкурентоспроможність.

Водночас активна експортна діяльність дає можливість компанії диверсифікувати доходи та підвищувати валютну виручку, що позитивно впливає на фінансові результати. МХП продовжує працювати на понад 80 зовнішніх ринках, що є суттєвою перевагою в умовах обмеженості внутрішнього попиту та зростання економічної турбулентності. Розширення експортних поставок також сприяє стабільності фінансових потоків і зниженню залежності від коливань внутрішнього ринку.

Оцінюючи фінансові результати діяльності компанії, необхідно враховувати динаміку ключових показників: виручки, валового та чистого прибутку, рентабельності активів і власного капіталу, рівня собівартості та ефективності використання фінансових ресурсів. Аналіз цих параметрів дозволяє оцінити, наскільки ефективно підприємство управляє своєю структурою витрат, активами та джерелами фінансування.

Розглянемо фінансові результати діяльності підприємства ПрАТ «МХП» за 2020-2024 роки (Табл. 2.2).

Упродовж 2020-2024 років підприємство ПрАТ «МХП» демонструє стійку позитивну тенденцію забезпечення ліквідності, що свідчить про посилення здатності компанії виконувати свої короткострокові зобов'язання та підтримувати належний рівень фінансової гнучкості. Аналіз динаміки ключових показників ліквідності – швидкої, поточної та абсолютної – дозволяє оцінити якість управління оборотними активами, а також визначити ступінь фінансової стійкості компанії в умовах високої волатильності ринку та підвищених ризиків, спричинених воєнними подіями в Україні.

Аналіз показників ліквідності ПрАТ «МХП» за 2020-2024 роки

Показники	Роки					Абсолютна зміна
	2020	2021	2022	2023	2024	
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,35	1,67	1,57	1,47	1,75	0,40
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,39	1,72	1,64	1,53	1,78	0,39
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,26	1,26	1,34	1,35	1,55	0,29

Джерело: створено автором на основі[34]

Перш за все, варто звернути увагу на коефіцієнт швидкої ліквідності, який у 2020 році становив 1,35, а у 2024 році збільшився до 1,75. Абсолютне зростання на 0,40 пункту свідчить про покращення структури оборотних активів і збільшення обсягів найбільш ліквідних ресурсів, здатних забезпечити оперативне покриття короткострокових боргових зобов'язань без необхідності реалізації запасів. Така динаміка є надзвичайно важливою для підприємства агропромислового сектору, де коливання сезонності, вартості кормів, енергоресурсів та логістичних послуг може створювати додаткове фінансове навантаження. Компанія МХП продемонструвала здатність підтримувати достатній рівень ліквідних активів навіть у періоди високої ринкової нестабільності, що зумовлює її високу платоспроможність та низьку ймовірність виникнення кризових ситуацій.

Подібну тенденцію демонструє і коефіцієнт поточної ліквідності, який характеризує загальну забезпеченість компанії оборотними активами для погашення короткострокових зобов'язань. Упродовж 2020–2024 років значення коефіцієнта зросло з 1,39 до 1,78, що становить абсолютне збільшення на 0,39 пункту. Це вказує на стабільне зростання обсягів оборотного капіталу та ефективне управління матеріальними й фінансовими ресурсами. Значення коефіцієнта, яке перевищує нормативний рівень ($>1,0$),

свідчить про достатній запас фінансової міцності, наявність необхідного обсягу активів для покриття всіх короткострокових зобов'язань та мінімальний рівень ризику втрати платоспроможності. Зростання показника також підтверджує, що МХП продовжує розширювати обсяг виробництва, нарощує активи та підтримує високу ділову активність.

Найбільш виразне та показове поліпшення спостерігається у коефіцієнті абсолютної ліквідності, який із 1,26 у 2020 році зріс до 1,55 у 2024 році. Підвищення показника на 0,29 пункту демонструє збільшення частки грошових коштів і високоліквідних їхніх еквівалентів у структурі оборотних активів підприємства. Це свідчить про те, що МХП здатне негайно й у повному обсязі погасити короткострокову заборгованість лише за рахунок грошових ресурсів, що є важливим аспектом фінансової безпеки компанії. Даний показник особливо значущий у сучасних умовах, коли доступ до зовнішніх фінансових ресурсів може бути обмеженим, а зростання невизначеності вимагає наявності достатнього запасу ліквідності для оперативного реагування на ризики. Отже, збільшення абсолютної ліквідності відображає стратегічно обґрунтований підхід компанії до управління коштами, що сприяє підвищенню фінансової стійкості та захищеності.

Загалом аналіз ліквідності свідчить про те, що ПрАТ «МХП» успішно формує збалансовану структуру оборотних активів, забезпечуючи раціональний розподіл ресурсів між запасами, дебіторською заборгованістю та грошовими коштами. Компанія підтримує рівень ліквідності, що значно перевищує мінімально допустимі нормативні значення, що вказує на відсутність ризику неплатоспроможності та демонструє високий рівень фінансової дисципліни. При цьому зростання ключових показників ліквідності підтверджує, що підприємство ефективно адаптується до змін зовнішнього середовища та посилює здатність до стабільного функціонування навіть у періоди економічних та політичних потрясінь.

Слід підкреслити, що підвищення ліквідності також позитивно впливає на інвестиційну привабливість компанії. Потенційні інвестори та кредитори розглядають МХП як фінансово надійного партнера, здатного своєчасно виконувати фінансові зобов'язання та підтримувати стабільний розвиток. Зростання рівня ліквідності свідчить і про підвищення внутрішньої ефективності управління оборотними активами, оптимізацію витрат, модернізацію технологічних процесів, а також раціональне використання фінансових ресурсів.

Таким чином, результати аналізу показують, що ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» демонструє високий, стабільно зростаючий рівень ліквідності, що є вагомим індикатором фінансової надійності та стійкості підприємства. Компанія підтримує достатній обсяг ліквідних активів, що забезпечує її здатність ефективно реагувати на зовнішні ризики та підтримувати безперервність операційної діяльності. Завдяки збалансованій структурі активів, ефективному управлінню грошовими потоками та послідовному стратегічному розвитку МХП продовжує зміцнювати свою позицію як одного з найстабільніших та найефективніших підприємств аграрної галузі України.

Для більш глибокої оцінки фінансового стану підприємства доцільно проаналізувати рівень його фінансової стійкості, що характеризує структуру капіталу, співвідношення власних і позикових ресурсів та здатність компанії функціонувати без залучення надмірних зовнішніх запозичень. Показники фінансової стійкості дозволяють визначити, наскільки стабільно підприємство може підтримувати свою діяльність у довгостроковій перспективі, забезпечувати інвестиційну привабливість і протистояти зовнішнім ризикам. Аналіз динаміки цих показників дає можливість виявити, як саме змінювалася стратегія фінансування підприємства у досліджуваний період, чи зменшувалася залежність від позикових ресурсів та наскільки ефективно МХП формував власний капітал. Важливо також оцінити здатність компанії підтримувати оптимальну структуру активів і зобов'язань

у контексті зростання економічної нестабільності. У таблиці 2.3 наведено результати аналізу фінансової стійкості ПрАТ «МХП» за 2020–2024 роки.

Таблиця 2.3

Аналіз показників фінансової стійкості ПрАТ «МХП» за 2023-2024 роки

Показники	Роки					Абсолютна зміна
	2020	2021	2022	2023	2024	
Власні обігові кошти, млн грн.	-3762	-14588	-19517	-26928	-26777	-23014
Показник забезпеченості оборотних активів власними ресурсами	-0,2	-0,7	-1,3	-1,1	-1,4	-1,2
Маневреність робочого капіталу	-0,1	-0,03	-0,03	-0,05	-0,04	0,06
Маневреність власних обігових коштів	-0,6	-0,1	-0,07	-0,1	-0,07	0,53
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	-7,4	-29,4	-39,0	-19,9	-26,3	-18,9
Коефіцієнт покриття запасів	-7,4	-29,4	-36,4	-19,2	-25,8	-18,4
Коефіцієнт фінансової незалежності	-0,32	-0,28	-0,22	-0,17	-0,15	0,17
Коефіцієнт фінансової залежності	-3,15	-3,55	-4,55	-5,89	-6,71	-3,56
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,36	1,51	2,73	3,4	4,03	3,67
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	1,32	1,28	1,22	1,17	1,15	-0,17
Коефіцієнт фінансування	-0,24	-0,22	-0,18	-0,15	-0,13	0,11
Показник фінансового левериджу	-1,78	-0,95	-0,74	-0,33	-0,81	0,97
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,25	-0,01	-0,06	-0,11	-0,03	-0,28
Коефіцієнт заборгованості	0,75	1,01	1,06	1,11	1,03	0,28

Джерело: розраховано автором на основі даних [35-39]

Аналіз показників фінансової стійкості ПрАТ «МХП» за 2020-2024 роки дозволяє всебічно оцінити зміни в структурі капіталу, рівень фінансової незалежності та здатність підприємства підтримувати стабільність у довгостроковій перспективі. Вивчення динаміки ключових коефіцієнтів свідчить про те, що підприємство функціонує в умовах значного боргового навантаження, але водночас демонструє окремі позитивні зрушення, спрямовані на підвищення фінансової стійкості та забезпечення стабільності операційної діяльності.

Власні обігові кошти протягом 2020-2024 рр. мали від'ємні значення, що свідчить про відсутність у підприємства власних ресурсів для покриття оборотних активів та про залежність від короткострокових зобов'язань. Найбільш критичним був період 2021-2023 років, коли дефіцит значно поглибився, а у 2024 році спостерігалось незначне покращення, яке, однак, не усунуло загальної нестачі власного оборотного капіталу.

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами протягом усього періоду залишався від'ємним та мав тенденцію до подальшого зниження, що вказує на суттєве фінансування поточної діяльності за рахунок позикових джерел. Найгірші значення спостерігалися у 2022-2024 рр., що відображає підвищене навантаження на залучені ресурси та обмеженість внутрішніх можливостей підприємства.

Показник маневреності робочого капіталу протягом 2020-2024 років коливався поблизу нульової межі та переважно мав від'ємні значення. Це вказує на недостатню гнучкість робочого капіталу та обмеженість можливостей підприємства оперативно перерозподіляти ресурси між напрямками діяльності, що є типовим для компаній із значною часткою позикового фінансування.

Маневреність власних обігових коштів у 2020 році була вкрай низькою, однак у наступні роки спостерігалось поступове покращення, що свідчить про збільшення частки мобільних власних ресурсів. Попри позитивну

динаміку, значення залишаються недостатніми, щоб забезпечити високу фінансову гнучкість підприємства.

Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів у всі роки був суттєво від'ємним. Це свідчить про те, що запаси практично повністю фінансуються за рахунок позикових коштів. Найбільш критична ситуація спостерігалася у 2021-2022 рр., коли показник досяг мінімальних значень, а у 2023 році відбулося тимчасове покращення.

Коефіцієнт покриття запасів демонструє подібну динаміку: високі від'ємні значення у 2021-2022 роках вказують на значну залежність від зовнішніх джерел фінансування для покриття матеріальних запасів. У 2023 році ситуація дещо стабілізувалася, однак у 2024 р. рівень покриття знову погіршився.

Коефіцієнт фінансової незалежності у всі роки характеризувався низькими значеннями, що свідчить про невелику частку власного капіталу в структурі джерел фінансування. Незважаючи на незначне покращення у 2023-2024 рр., рівень автономії залишається недостатнім, що робить підприємство залежним від зовнішніх кредиторів.

Коефіцієнт фінансової залежності підтверджує домінування позикового фінансування його значення зростали майже щороку. Це означає, що зобов'язання перевищують власний капітал у кілька разів, що підвищує фінансові ризики й робить структуру капіталу менш стійкою в умовах нестабільного середовища.

Маневреність власного капіталу демонструє поступове поліпшення протягом усього періоду. Зростання показника свідчить про збільшення частки капіталу, яка може використовуватися для оперативних фінансових потреб. Проте покращення цього коефіцієнта слід оцінювати з урахуванням загального високого рівня боргового навантаження.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу знизився з 2020 до 2024 року, що вказує на певне скорочення частки зобов'язань у структурі капіталу. Незважаючи на це, значення показника залишаються високими, тобто

позикові ресурси все ще відіграють провідну роль у фінансуванні діяльності підприємства.

Коефіцієнт фінансування протягом періоду поступово зменшувався за абсолютними значеннями, що свідчить про покращення співвідношення між власними та позиковими коштами. Проте його рівень залишається недостатнім для забезпечення повноцінної фінансової стійкості в довгостроковій перспективі.

Показник фінансового левериджу зазнав значних коливань, демонструючи зменшення боргового навантаження у 2021-2023 рр. та незначне погіршення у 2024 році. Це свідчить про нестійкість динаміки структури фінансування та необхідність стабілізації обсягів позикових ресурсів.

Коефіцієнт фінансової стійкості у 2020-2024 рр. перебував на низьких рівнях та мав періоди зниження, що вказує на незбалансованість структури капіталу та недостатню забезпеченість підприємства власними ресурсами. Невелике покращення у 2024 році поки що не змінює загальної картини.

Коефіцієнт заборгованості демонструє зростання у 2020-2023 рр. із невеликим зменшенням у 2024 році. Значення, що перевищують одиницю, означають перевищення зобов'язань над власним капіталом та високий рівень боргових ризиків.

Загалом проведений аналіз свідчить, що ПрАТ «МХП» демонструє стабільну виробничу та операційну діяльність, однак його фінансова стійкість значною мірою залежить від рівня боргового навантаження. Для підвищення фінансової стабільності підприємству доцільно посилити політику накопичення власного капіталу, оптимізувати обсяг позикових ресурсів та підвищувати частку мобільних активів. Такий підхід забезпечить зменшення фінансових ризиків, підвищить адаптивність до динамічних умов ринку та сприятиме зміцненню довгострокової фінансової стійкості підприємства.

2.3. Оцінювання рівня фінансової безпеки ПрАТ «МХП»

У Законі України «Про національну безпеку України» фінансова безпека підприємства трактується як стан захищеності його ключових інтересів, за якого забезпечується стабільний розвиток суб'єкта господарювання, а також своєчасне виявлення, попередження й усунення наявних, так і потенційних загроз його економічним інтересам [40].

Фінансову безпеку підприємства можна розглядати як цілісну систему, що дає змогу своєчасно ідентифікувати можливі ризики та загрози, оперативно реагувати на них, використовуючи внутрішні ресурси та сильні сторони компанії. Це створює передумови для збереження стабільності фінансового стану підприємства та забезпечує умови для його подальшого поступального розвитку.

У період воєнного стану економіка України зазнала значних втрат, що негативно позначилося як на загальній системі національної безпеки, так і на функціонуванні суб'єктів господарювання. Водночас законодавством були запроваджені заходи, спрямовані на полегшення умов ведення бізнесу: тимчасове звільнення від сплати плати за землю, екологічного податку, податку на нерухомість, можливість несплати єдиного соціального внеску, встановлення мораторію на частину податкових перевірок та інші послаблення. Ці рішення вплинули на діяльність підприємств і, відповідно, на формування доходів місцевих бюджетів (Закон України від 15.03.2022 № 2139-IX) [41].

Оцінка фінансової безпеки підприємства проводиться поетапно. На початковому етапі здійснюється ідентифікація видів загроз та основних факторів, які негативно впливають на функціонування підприємства. Вказані фактори можуть бути як внутрішніми, залежними від управлінських рішень і поведінки персоналу, так і зовнішніми, що виникають незалежно від підприємства [42].

До суб'єктивних факторів належать впливи, які походять як зсередини, так і ззовні підприємства, і пов'язані з усвідомленими діями людей або інших ринкових учасників, спрямованими на шкоду підприємству та його фінансово-економічному стану. Сюди також відносяться випадки недобросовісного управління або неефективної роботи персоналу підприємства.

Наступний етап передбачає безпосередню оцінку фінансової безпеки підприємства, що включає аналіз його фінансового стану та визначення рівня захищеності від ризиків. Саме ці показники є ключовими для забезпечення фінансової стабільності підприємства. Під фінансовим станом розуміють рівень забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами для ефективного ведення господарської діяльності та своєчасного виконання фінансових зобов'язань [43]. У цьому процесі проводиться всебічний аналіз усіх потенційних загроз, можливих втрат та негативних факторів, що можуть вплинути на фінансову безпеку підприємства, а також здійснюється прогнозування його подальшої діяльності.

Для ефективного запобігання ризикам кожне підприємство повинно мати інтегровану систему збору, обробки та оцінки інформації щодо стану власної безпеки. Це дозволяє покращувати фінансовий стан, виявляти резерви та оптимізувати використання ресурсів.

Під час оцінювання фінансової безпеки підприємства здійснюють аналіз:

- 1) фінансових результатів та звітності, що включає платоспроможність, ліквідність, ділову активність, рівень фінансової незалежності, кредитоспроможність, структуру капіталу та прибутку, а також ефективність їх використання;
- 2) конкурентного становища на ринку, зокрема частки ринку, інноваційної активності, впливу науково-технічного прогресу та якості управління підприємством.

Підсумовуючи, можна виділити низку ключових показників, які дозволяють оцінити фінансову безпеку та стан підприємства. Серед них особливо важливими є ті, що відображають фінансову стійкість і платоспроможність: зміни ліквідності, зростання дебіторської чи кредиторської заборгованості, зниження фінансової стабільності. Крім того, під час оцінки необхідно визначати рівні безпеки, що дають змогу оцінити характер та глибину негативних тенденцій у фінансовій діяльності підприємства [44].

Розглянемо показники оборотності та ділової активності компанії ПрАТ «МХП» за 2020-2024 роки, які наведені у таблиці 2.4. Звіт про фінансові результати містяться в додатках Б, В, Д, Е, Є, Ж.

Показники оборотності та ділової активності показують ефективність операційної діяльності підприємства, швидкість трансформації активів у грошові кошти та раціональність управління ресурсами. Для підприємства ПрАТ «МХП» такі показники є особливо важливими з огляду на масштабність виробничого процесу, сезонність аграрного циклу та вертикально інтегровану модель бізнесу. Аналіз динаміки оборотності за 2020-2024 роки дає змогу оцінити не лише ефективність поточної діяльності, а й здатність підприємства адаптуватися до викликів воєнного часу.

Показник оборотності активів ПрАТ «МХП» змінився від 1,75 обертів у 2020 році до максимальних 3,09 у 2022 році, після чого темп дещо знизився до 2,45-2,50 у 2023-2024 роках. Зростання в перші роки є результатом розширення каналів збуту, посилення експортної діяльності та оптимізації виробничих потужностей. Однак помірне зниження оборотності в 2023-2024 роках може бути наслідком зниження купівельної спроможності населення, перебоїв у логістичних ланцюгах, збільшення часу доставки та загального уповільнення операційних процесів під впливом воєнних ризиків. Незважаючи на ці коливання, рівень оборотності активів залишається достатньо високим для аграрного сектору, що підтверджує високу ефективність використання ресурсів.

**Аналіз показників оборотності та ділової активності підприємства ПрАТ
«МХП»**

Показники	Роки					Абсолютна зміна
	2020	2021	2022	2023	2024	
Оборотність активів (ресурсовіддача, коефіцієнт трансформації)	1,75	2,26	3,09	2,05	2,45	0,7
Фондовіддача	4,18	4,54	3,56	4,22	2,84	-1,34
Коефіцієнт оборотності обігових коштів (обороту)	1,75	2,26	3,09	2,05	2,45	0,7
Період одного обороту обігових коштів (днів)	206	159	117	176	147	-59
Коефіцієнт оборотності запасів (обороту)	55,30	78,62	78,19	32,13	33,61	-21,69
Період одного обороту запасів (днів)	7	5	5	11	11	4
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороту)	2,14	2,80	4,02	2,65	2,91	0,77
Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	168	129	90	136	124	-44
Коефіцієнт оборотності готової продукції (оборотів)	3015,66	4384,84	18074,64	3229,75	935865,04	932849,38
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	39,66	22,66	19,92	24,03	3,85	-35,81
Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	9	16	18	15	94	85
Період операційного циклу (днів)	175	134	95	147	135	-40
Період фінансового циклу (днів)	166	118	77	132	41	-125
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотність)	-3,50	-4,75	-6,43	-6,48	-7,04	-3,54

Джерело: розраховано автором на основі даних [35;36;37;38;39]

Фондовіддача підприємства також демонструє характерні коливання. Максимальні значення показника у 2021-2022 роках пов'язані зі збільшенням обсягів реалізації та розширенням виробництва, тоді як зниження у 2023-2024 роках може свідчити про підвищення капіталоємності бізнесу. МХП інвестує значні кошти у підтримання біогазових комплексів, модернізацію комбікормових заводів, збільшення енергонезалежності та розвиток переробних потужностей, що тимчасово збільшує розмір основних засобів порівняно з приростом виручки. Проте навіть за умови зниження фондовіддача залишається на високому рівні, що вказує на ефективне управління капітальними інвестиціями.

Коефіцієнт оборотності оборотних коштів демонструє аналогічні тенденції. Поступове зростання цього показника з 1,75 у 2020 році до понад 3 у 2022 році свідчить про прискорення операційного циклу, зниження частки «заморожених» оборотних ресурсів у запасах та оптимізацію обсягів дебіторської заборгованості. Однак у 2023-2024 роках темп обороту знижується, що можна пояснити накопиченням стратегічних запасів (насіння, кормів, готової продукції) в умовах нестабільного ринку, зростанням тривалості виробничих циклів та ускладненням логістики через блокування портів і обмеження експорту. У результаті період одного обороту оборотних коштів у 2024 році збільшується, що несе ризики додаткових витрат на зберігання та обслуговування запасів.

Особливо важливим для оцінки діяльності МХП є аналіз оборотності запасів, адже підприємство має справу з великою кількістю сировини, кормів, біоматеріалів та готової продукції. Скорочення оборотності запасів із понад 55 разів у 2020 році до близько 33 разів у 2024 році, що є негативною тенденцією. Воно вказує на подовження терміну зберігання, збільшення запасів на складах та потенційне зростання обігових витрат. Це може бути наслідком як стратегічного накопичення продукції перед піковими періодами попиту, так і вимушених затримок в реалізації, пов'язаних із логістичними обмеженнями.

Динаміка оборотності дебіторської заборгованості, навпаки, є позитивною. Показник зростає з 2,14 у 2020 році до майже 3 у 2024 році, що свідчить про прискорення обертання дебіторських коштів. Зменшення періоду погашення дебіторської заборгованості означає покращення платіжної дисципліни партнерів, застосування ефективнішої системи контролю за платежами та можливе впровадження сучасних методів управління дебіторською заборгованістю (електронний документообіг, CRM-системи, автоматизовані нагадування та аналіз кредитних ризиків). Для агропромислового підприємства це є критично важливим, адже швидке повернення коштів забезпечує стабільність руху грошових потоків.

Однак показники кредиторської заборгованості демонструють погіршення. Зменшення оборотності кредиторської заборгованості та збільшення терміну її погашення у 2023-2024 роках може бути пов'язане з тимчасовим перенесенням виплат постачальникам з метою підтримання ліквідності в умовах зростання витрат та нестабільності доходів. Хоча така стратегія дозволяє тимчасово зберегти обігові ресурси, вона створює ризики погіршення ділової репутації, підвищення вартості майбутніх закупівель та ймовірних штрафних санкцій з боку партнерів.

Тривалість операційного та фінансового циклів є інтегральними показниками, що узагальнюють стан процесів управління запасами, дебіторською та кредиторською заборгованістю. Скорочення тривалості операційного циклу в 2021-2022 роках свідчить про оптимізацію виробничих і логістичних процесів. Однак його збільшення у 2024 році відображає структурні зміни в операційній діяльності, пов'язані з війною та перебоями в поставках. Фінансовий цикл також демонструє аналогічні тенденції: скорочення у перші роки та збільшення у 2024 році, що може свідчити про уповільнення процесу перетворення інвестицій у грошові надходження.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу демонструє спадну динаміку, що свідчить про зростання обсягу власного капіталу та зниження швидкості його використання в операційній діяльності. З одного боку, це

може говорити про високий рівень фінансової стабільності, а з іншого – про недостатню ефективність використання ресурсів. У структурі капіталу МХП значну роль відіграють довгострокові інвестиції, що природно знижує оборотність власних коштів, але формує основу для довгострокового розвитку.

2.4. Вплив воєнного стану на забезпечення фінансової безпеки компанії

Внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації економіка України зазнала значних втрат. За даними опитування, проведеного Офісом з розвитку підприємництва та експорту, Дія.Бізнес і Advanter Group станом на грудень 2022 року, діяльність 9,9% підприємств зупинено, 21,8% – частково зупинено (без урахування окупованих територій) [45].

Протягом 2022-2023 років у результаті бойових дій зруйновано або значно пошкоджено велику кількість аграрних підприємств. За різними оцінками втрати в основних виробничих засобах сільськогосподарських підприємств становлять майже 270 млрд грн, що становить приблизно 17-18% їх загальної вартості. У 2023 році капіталізація сільського господарства зменшилася майже на 8,7 млрд дол. США [10]. Україна втратила 19,3% своїх посівних площ з початку повномасштабного вторгнення. Наразі понад 5 мільйонів гектарів орних земель не використовуються. Через військові дії під ризиком пошкодження та забруднення опинилися 188 тисяч кв. км українських ґрунтів. Станом на липень 2023 року в зоні бойових дій було зафіксовано 298 тисяч гектарів лісових і 1 мільйон 438 тисяч гектарів трав'яних пожеж [46].

Військова агресія росії проти України також серйозно впливає на навколишнє середовище, ґрунти та якість води, що може мати негативні

наслідки для розвитку сільського господарства в майбутньому. За даними Центру екологічних ініціатив «Екодія», воєнний конфлікт спричинив широкомасштабну й тривалу деградацію довкілля, зокрема ґрунтової екосистеми [47].

Мінування територій, пошкодження від обстрілів, зсуви ґрунту, залишки знищеної військової техніки на полях й інші прояви свідчать про серйозні порушення ґрунтового покриву з потенційно руйнівними наслідками як для здоров'я ґрунтів, так і для людей. Попри ці виклики, деякі агрохолдинги змогли адаптуватися до нових умов і продовжити свою діяльність. Вони шукали альтернативні шляхи транспортування, застосовували нові технології для оптимізації виробництва та розширювали ринки збуту, щоб зменшити залежність від одного регіону [48].

Для забезпечення сталого розвитку аграрного бізнесу важливими є не лише загальні економічні аспекти, а й такі, як тіньова економіка й поведінкові аспекти [49]. Вплив тіньової економіки на аграрний сектор може мати значні наслідки для поведінки учасників ринку. Це може призвести до збільшення ризику незаконної або недекларованої діяльності, що збільшує імовірність юридичних санкцій чи інших негативних наслідків для аграрних підприємств. Значний вплив також має технологічний фактор, такий як використання конкурентами новітньої техніки й розробок, витрати на дослідження, наукові розробки та швидкість зношування техніки [50]. Лише шляхом розвитку ефективних механізмів контролю і регулювання та формування етичної культури в бізнесі можна досягти стійкого та довгострокового успіху в аграрній сфері, забезпечивши економічну, соціальну й екологічну стабільність.

Воєнний стан в Україні став одним із найсерйозніших викликів за всю історію діяльності ПрАТ «МХП». Як один із найбільших агропромислових холдингів країни та ключовий експортер продукції птахівництва, комбікормів і рослинництва, компанія відчула на собі комплексний вплив

воєнних дій, що позначився практично на всіх аспектах її діяльності – від виробничих процесів до логістики, фінансів та стратегічних планів розвитку.

Перш за все, значного тиску зазнала виробнича інфраструктура компанії. Частина активів МХП розташована у центральних і східних регіонах, які періодично зазнають ракетних атак, що створює ризики пошкодження потужностей, перебоїв в електропостачанні та зупинок виробництва. У перші місяці війни компанія була змушена перемикається на резервні джерела енергії, нарощувати запаси пального та оптимізувати роботу підприємств, щоб мінімізувати втрати від нестабільної роботи енергосистеми.

Одним із найсерйозніших ударів для МХП стало блокування морської логістики, адже до війни понад 55–60% експортних поставок холдингу здійснювалися через чорноморські порти. Обмеження експорту суттєво ускладнило транспортування курятини, олії, зерна та побічних продуктів переробки. Компанія була змушена переорієнтуватися на автомобільні та залізничні маршрути через західний кордон, що значно подорожчало та вплинуло на швидкість оборотності активів. Логістичні витрати МХП зросли на десятки мільйонів доларів, що безпосередньо позначилося на собівартості продукції та фінансовому результаті.

Воєнний стан вплинув і на рослинницький сегмент компанії. Частина земель МХП опинилася в зоні наближених бойових дій або під загрозою мінування, що ускладнило проведення сівби та збирання врожаю. Зростання ризиків для працівників та техніки змусило компанію змінювати графіки робіт, збільшувати витрати на безпеку та залучати додаткові ресурси для розмінування окремих територій. Водночас порушення ланцюгів постачання добрив, ЗЗР та палива призвело до збільшення виробничих витрат у рослинницькому напрямку.

Окремої уваги потребує енергетичний фактор, оскільки робота птахофабрик, комбікормових заводів та переробних підприємств є надзвичайно енергоємною. У період масових обстрілів енергетичної

інфраструктури компанія була вимушена масово використовувати генератори, інвестувати у біогазові проєкти та резервні енергосистеми. Це є позитивним кроком у довгостроковій перспективі, проте у короткостроковому періоді спричинило додаткове навантаження на фінансові ресурси.

Суттєвим викликом стала зміна попиту на внутрішньому ринку. Через зниження доходів населення та міграцію мільйонів українців попит на продукцію харчового сегменту став менш прогнозованим. Хоча курятина залишається соціально важливим продуктом, компанія відчула певне падіння внутрішнього споживання, що вимагало перегляду структури продажів та нарощування експорту в країни Близького Сходу, ЄС та Африки.

Важливим наслідком війни стало також зростання ризиків неплатежів і кредитного навантаження. Хоча МХП зберіг стійкість своєї фінансової моделі, коливання валютних курсів, зростання ставок за кредитами та складнощі з поверненням дебіторської заборгованості вимагали посилення системи фінансового контролю. Компанія посилила управління лімітами кредитування контрагентів, впровадила додаткові інструменти контролю платіжної дисципліни та переглянула політику формування резервів.

Для більш повного розуміння умов функціонування ПрАТ «МХП» в період економічної нестабільності найбільшу увагу слід приділити змінам у кількості транзакцій та обсягах бюджетних виплат, оскільки ці показники відображають інтенсивність взаємодії підприємства з державними програмами та впливають на рівень його фінансової стійкості. На рисунку 2.2. подано динаміку таких надходжень за 2015-2025 роки.

Аналіз динаміки державних виплат, отриманих ПрАТ «МХП» протягом 2015-2025 років, свідчить про нерівномірність фінансової підтримки від держави та суттєві коливання як у загальній сумі надходжень, так і в кількості транзакцій. Загалом компанія отримала 46,56 млн грн за 981 транзакцією, що вказує на системну, але нерівномірну взаємодію з державними програмами підтримки аграрного сектору.

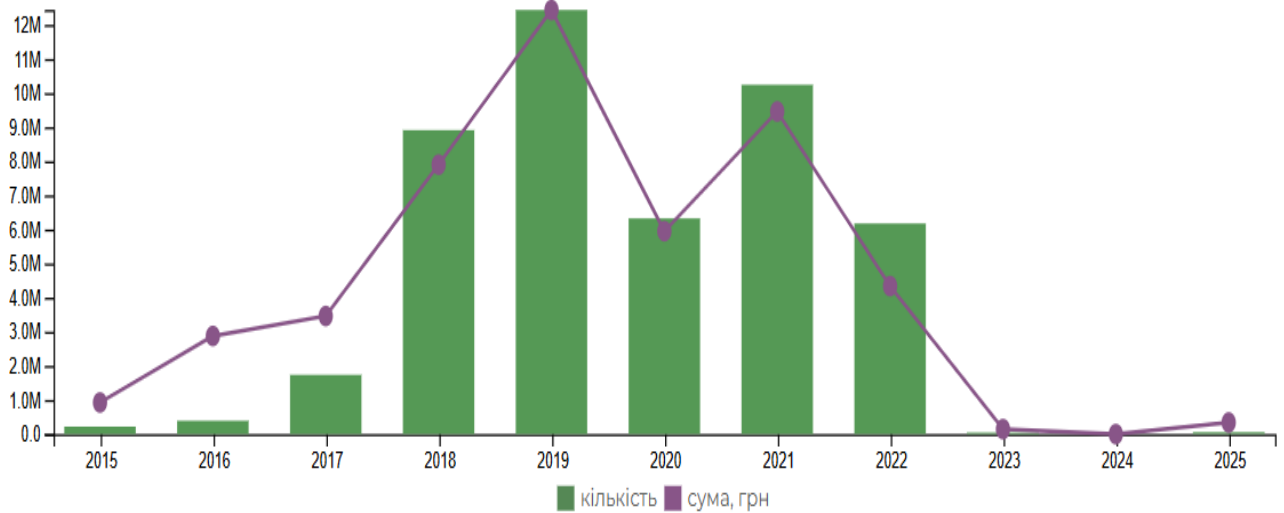

Рис. 2.2. Динаміка кількості транзакцій, отриманих ПрАТ «МХП» у 2015-2025 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [51]

У перші роки (2015-2017 рр.) обсяги фінансування були порівняно невеликими. Виплати у цей період залишалися на мінімальному рівні, що відображає поступовий запуск програм бюджетної дотаційної підтримки для виробників сільськогосподарської продукції. Починаючи з 2018 року спостерігається стрімке зростання як суми надходжень, так і кількості транзакцій, що збігається з активною фазою реалізації державних механізмів підтримки тваринництва, компенсації вартості будівництва та модернізації ферм.

Найвищий рівень фінансування припадає на 2019 рік, коли сума державної підтримки становила понад 12 млн грн, що є піковим значенням за весь аналізований період. Цей рік також характеризується одним із найбільших обсягів транзакцій, що свідчить про активну участь МХП у програмах підтримки розвитку тваринництва та модернізації виробничих потужностей.

У 2020-2021 роках обсяги виплат зменшуються, проте залишаються на високому рівні – у межах 6-10 млн грн на рік. Така динаміка може бути пов'язана з переглядом бюджетних програм, зміною підходів до дотацій та

впливом пандемічних обмежень на можливості фінансування аграрного сектору.

Починаючи з 2022 року, спостерігається різке падіння фінансової підтримки держави. У 2023-2024 рр. обсяги виплат фактично наближаються до нуля. Це безпосередньо пов'язано з повномасштабним вторгненням російської федерації та перерозподілом державних ресурсів на оборонні потреби, що призвело до скорочення фінансування програм аграрної підтримки. У 2025 році відмічається незначне збільшення виплат, проте їх рівень залишається мінімальним порівняно з довоєнними роками.

Загальна тенденція свідчить, що пік фінансової підтримки держави припав на 2018-2021 роки, тоді як після 2022 року різке зниження дотацій стало одним із факторів погіршення фінансових можливостей аграрних підприємств, зокрема МХП. Це, у свою чергу, вплинуло на доступність зовнішнього фінансування, здатність підтримувати оборотний капітал та обсяги внутрішніх інвестицій компанії.

Висновки до розділу 2

Комплексна оцінка фінансового стану та безпеки ПрАТ «МХП» за 2020–2024 роки дозволяє зробити висновок, що підприємство, незважаючи на безпрецедентні виклики воєнного часу, зберігає високий рівень операційної стійкості та адаптивності. Діяльність компанії характеризується значною масштабністю, високим ступенем вертикальної інтеграції та диверсифікацією виробництва, що забезпечує базовий захист від зовнішніх шоків та формує фундамент для підтримання фінансової стабільності навіть за умов різкого зростання ризиків.

Фінансові результати аналізованого періоду свідчать про суттєвий тиск на ліквідність та оборотні активи. Значення коефіцієнтів швидкої, поточної та абсолютної ліквідності демонструють тенденцію до зниження в окремі роки, що пов'язано зі зростанням витрат на логістику, забезпечення виробничого процесу, закупівлю енергоносіїв, а також необхідністю

фінансування стратегічних інвестицій і підтримання безперервності діяльності в умовах безпекових загроз. Незважаючи на це, підприємство уникнуло критичного погіршення платоспроможності, що свідчить про ефективне управління грошовими потоками та своєчасну адаптацію фінансової політики.

Показники фінансової стійкості демонструють змішану динаміку. З одного боку, спостерігається зростання навантаження на власний капітал і збільшення обсягів короткострокових зобов'язань, що формує додаткові ризики для довгострокового розвитку. З іншого боку, підприємство зберігає здатність залучати ресурси на фінансових ринках, що підтверджує довіру інвесторів і кредиторів. Вертикальна інтеграція, контроль над логістичними та виробничими ланцюгами та стабільний попит на продукцію підтримують загальний рівень фінансової стійкості.

Оцінювання ділової активності та оборотності показало, що підприємство працює в умовах періодичних перебоїв у логістичних каналах, збільшення строків обігу запасів та загального уповільнення фінансово-операційних циклів. Проте ключові показники ділової активності стабілізуються у 2023–2024 роках, що свідчить про адаптацію операційних процесів до воєнних умов і поступове відновлення ефективності використання ресурсів.

Суттєвий вплив на фінансову безпеку ПрАТ «МХП» мають воєнні ризики, серед яких: руйнування виробничих об'єктів у зоні бойових дій, мінування полів, зменшення площ сільськогосподарських угідь, подорожчання матеріально-технічних ресурсів, нестабільність зовнішніх ринків, блокування традиційних логістичних маршрутів, загроза порушення ланцюгів постачання. Водночас підприємство змогло адаптуватися за рахунок переорієнтації експортних потоків, диверсифікації ринків збуту, впровадження альтернативних логістичних схем, а також завдяки активним інвестиціям у модернізацію та енергетичну незалежність.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Напрями зміцнення фінансової безпеки підприємств в умовах війни

Війна вносить значні корективи в діяльність підприємств, змушуючи їх шукати ефективні шляхи забезпечення фінансової безпеки. Основними напрямками є антикризове планування, диверсифікація джерел фінансування, оптимізація витрат і впровадження інноваційних технологій. Важливе значення має побудова ефективної системи управління ризиками, яка дозволяє оперативно реагувати на зовнішні виклики. Окрему увагу слід приділити зміцненню партнерських відносин із міжнародними організаціями та державними структурами. Використання цифрових платформ і підвищення рівня кібербезпеки є невід'ємною частиною забезпечення фінансової стійкості. Підприємствам варто також розглядати соціальні аспекти, забезпечуючи підтримку громадам та участь у гуманітарних ініціативах. Це допомагає зберегти довіру споживачів та зміцнити репутацію. Комплексний підхід, заснований на поєднанні стратегічного планування, інновацій та відповідальності, є ключем до ефективного подолання кризових ситуацій. Такий підхід забезпечує не лише фінансову стабільність, а й створює основу для подальшого розвитку бізнесу навіть в умовах війни.

В умовах війни підприємства стикаються з численними викликами, що загрожують їх фінансовій безпеці. Згідно з дослідженням, опублікованим в «Економічному віснику університету», основними загрозами є пошкодження виробничих потужностей, порушення ланцюгів постачання та зростання витрат на безпеку персоналу [52].

Співпраця з міжнародними організаціями та державними структурами може надати додаткову фінансову підтримку та доступ до кредитних

ресурсів. Наприклад, Світовий банк через програму Economic Resilience Action надає фінансову та консультативну підтримку приватному сектору України [53]. Соціальна відповідальність бізнесу, зокрема підтримка місцевих громад та участь у гуманітарних ініціативах, сприяє зміцненню репутації підприємства та довіри споживачів. Це, в свою чергу, може позитивно вплинути на фінансову стабільність компанії [54].

Загалом, забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах війни вимагає комплексного підходу, що поєднує стратегічне планування, впровадження сучасних технологій, управління ризиками та соціальну відповідальність. Такий підхід дозволить бізнесу не лише вижити в кризових умовах, але й створити основу для подальшого розвитку. В умовах війни питання підвищення фінансової безпеки підприємств є надзвичайно актуальним і вимагає комплексного підходу. Одним із ключових завдань є аналіз ризиків і побудова системи раннього попередження, яка дозволяє виявляти як зовнішні, так і внутрішні загрози. Підприємства повинні враховувати економічні, політичні, військові та соціальні фактори, що впливають на їхню стабільність, та створювати структури, які забезпечуватимуть оперативну реакцію на кризові ситуації. Диверсифікація бізнесу також є важливим напрямом для забезпечення фінансової стійкості. Уникнення залежності від одного джерела доходів або одного ринку сприяє зменшенню впливу кризових явищ. Розширення географії продажів, пошук нових партнерів і галузей діяльності допомагає зберегти стабільність навіть за умов нестабільної економіки.

Не менш важливим є підтримка ліквідності підприємств. Збереження достатнього рівня оборотних коштів дозволяє оперативно реагувати на фінансові виклики. Формування фінансових резервів є дієвим засобом для забезпечення стабільної роботи бізнесу в умовах непередбачуваних змін. Іншим критично важливим аспектом є цифровізація процесів і впровадження новітніх технологій. Автоматизація фінансових операцій, використання аналітичних платформ і підвищення рівня кібербезпеки забезпечують

ефективність і захист ресурсів компанії. Також слід враховувати важливість співпраці з державними та міжнародними організаціями, що можуть надавати гранти, кредити чи технічну підтримку. Соціальна відповідальність підприємств є додатковим елементом, який сприяє зміцненню довіри з боку споживачів і партнерів. Участь у гуманітарних проєктах, підтримка місцевих громад і збереження робочих місць допомагають підприємствам не лише покращити репутацію, а й отримати додаткові можливості для співпраці з державними структурами.

Отож, можна сказати, що забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах війни є надзвичайно складним і відповідальним завданням, що вимагає від керівників бізнесів не лише гнучкості, а й стратегічного бачення для ефективного реагування на кризові ситуації. В умовах війни економічна ситуація зазнає суттєвих змін, і підприємствам необхідно адаптувати свої стратегії для того, щоб залишатися стійкими до можливих негативних впливів. Тому однією з ключових складових є чітке стратегічне планування, яке дозволяє створити надійну основу для подолання економічних труднощів. Чітке стратегічне планування передбачає розробку довгострокових і короткострокових заходів, спрямованих на збереження фінансової стійкості підприємства в умовах війни. Це включає в себе не тільки створення резервів для покриття непередбачених витрат, але й забезпечення необхідної гнучкості для швидкої адаптації до змінюваних обставин. Стратегії мають враховувати зовнішні загрози, такі як зміни в політичній і економічній ситуації, а також внутрішні фактори, наприклад, необхідність підтримки морального клімату в колективі та стимулювання внутрішнього розвитку. Адаптація до нових викликів є важливою складовою процесу забезпечення фінансової безпеки в умовах війни. Кожен етап війни приносить нові проблеми, такі як зміни у виробничих ланцюгах, нестабільність постачання, обмеження у фінансових потоках тощо. Відповідно, підприємства повинні постійно переглядати та коригувати свої стратегії, щоб зберігати конкурентоспроможність. Це може включати

адаптацію до нових технологій, зміну виробничих або логістичних моделей, перегляд цінової політики або переналаштування маркетингових зусиль для зміцнення позицій на ринку.

Розробка антикризових заходів допомагає підприємствам оперативно реагувати на зміни ситуації. Антикризові заходи включають не тільки заходи з безпеки фінансів (наприклад, перегляд витрат, оптимізація грошових потоків, диверсифікація джерел доходу), а й заходи для підтримки кадрового потенціалу та забезпечення оптимального функціонування внутрішніх процесів. Наприклад, в умовах війни особливо важливою є забезпечення безпеки працівників, а також оптимізація робочих процесів, щоб зберігати максимальну продуктивність навіть у складних умовах. Комплексний підхід до забезпечення фінансової безпеки передбачає одночасне застосування кількох стратегій. Однією з таких є аналіз ризиків, що дозволяє виявити найвірогідніші загрози для бізнесу та визначити найбільш ефективні шляхи їх подолання. Це включає як внутрішні ризики, такі як недотримання фінансових стандартів або неефективне управління ресурсами, так і зовнішні ризики, зокрема економічні чи політичні коливання.

Іншою важливою складовою є диверсифікація, яка дозволяє зменшити залежність від одного джерела доходу або ринку. Підприємства, що займаються лише одним видом діяльності чи працюють в обмеженому регіоні, стикаються з великими ризиками під час війни. Диверсифікація дозволяє відкривати нові ринки, надавати нові послуги або ж оптимізувати виробничі процеси, що дозволяє бізнесу залишатися стабільним. Оптимізація витрат є ще одним важливим аспектом забезпечення фінансової безпеки. В умовах війни підприємства можуть стикатися з обмеженими фінансовими ресурсами, тому кожен витрачений долар має бути обґрунтованим. Це включає ретельне планування витрат, зменшення непотрібних витрат, а також ефективне управління грошовими потоками. Підприємства повинні чітко визначити пріоритети, щоб забезпечити фінансову стійкість і уникнути зайвих витрат. Впровадження інновацій також є важливим фактором для

зміцнення фінансової безпеки підприємств. Новітні технології дозволяють підвищити ефективність бізнесу, знизити витрати і зменшити фінансові ризики. Автоматизація процесів, використання цифрових інструментів для прогнозування та управління фінансами, а також впровадження інноваційних фінансових технологій дають можливість швидко реагувати на зміни ситуації та ефективно керувати фінансами в умовах нестабільності. І зрештою, важливою частиною забезпечення фінансової безпеки є соціальна відповідальність бізнесу. Підприємства повинні враховувати не лише свої економічні інтереси, а й соціальні наслідки своїх дій. В умовах війни це може проявлятися у підтримці працівників, наданні допомоги постраждалим громадам, а також в участі у відновлювальних роботах після воєнних дій. Така соціальна відповідальність зміцнює репутацію компанії та сприяє її сталому розвитку.

Таким чином, комплексний підхід до забезпечення фінансової безпеки підприємств, що включає стратегії адаптації, аналізу ризиків, диверсифікації, оптимізації витрат, впровадження інновацій та соціальної відповідальності, дає можливість бізнесу мінімізувати вплив зовнішніх загроз і забезпечити стійкість навіть у найскладніших умовах. Це дозволяє підприємствам не лише вижити, але й розвиватися, створюючи надійну основу для подальшого зростання.

3.2. Ефективність використання державної підтримки у забезпеченні фінансової безпеки бізнесу

Державна підтримка відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової безпеки бізнесу, особливо в умовах економічної нестабільності та кризових ситуацій. Ефективні інструменти державної підтримки можуть значно підвищити стійкість підприємств до зовнішніх та внутрішніх загроз. Фінансова безпека бізнесу визначається як здатність підприємства

забезпечувати стабільний фінансовий стан, протистояти ризикам та загрозам. Державна підтримка спрямована на створення сприятливих умов для функціонування бізнесу, зменшення фінансових ризиків та стимулювання розвитку підприємництва.

1. Кредитна підтримка – надання пільгових кредитів для малого та середнього бізнесу з метою забезпечення доступу до фінансових ресурсів на вигідних умовах.

2. Грантова підтримка – надання безповоротної фінансової допомоги для реалізації інноваційних проектів, розвитку нових продуктів або послуг, а також для підтримки стартапів. Гранти сприяють стимулюванню підприємницької активності та впровадженню новітніх технологій.

3. Гарантійні фонди – створення державою фондів, які надають гарантії за кредитами, отриманими підприємствами.

4. Податкові пільги – запровадження знижок на податки, податкових канікул або спрощених систем оподаткування для певних категорій бізнесу.

5. Спрощення регуляторних процедур – зменшення бюрократичних бар'єрів, спрощення процедур реєстрації бізнесу, ліцензування та отримання дозволів.

6. Підтримка в період криз – в умовах воєнного стану або інших кризових ситуацій держава може запроваджувати спеціальні програми підтримки бізнесу, спрямовані на збереження робочих місць, компенсацію втрат та стимулювання економічної активності [55].

В Україні реалізуються різноманітні програми державної підтримки бізнесу. Наприклад, програма «Доступні кредити 5-7-9%» надає пільгові кредити. Також, у період воєнного стану, держава впроваджує заходи щодо спрощення податкового навантаження та надання фінансової допомоги підприємствам, постраждалим від воєнних дій [56].

Державна підтримка є невід'ємною складовою забезпечення фінансової безпеки бізнесу. Різноманітні інструменти, такі як кредитна та грантова підтримка, податкові пільги та спрощення регуляторних процедур, сприяють

зміцненню фінансової стійкості підприємств, особливо в умовах кризових ситуацій. Ефективна реалізація цих інструментів потребує тісної співпраці між державою та бізнесом, а також постійного моніторингу та адаптації до змін у економічному середовищі. Державна підтримка підприємств є важливим інструментом для забезпечення фінансової стабільності бізнесу, особливо в умовах криз, таких як економічні труднощі, пандемії або воєнні дії. В Україні та багатьох інших країнах державні органи вдаються до таких інструментів, як податкові пільги, субсидії, гранти та пільгові кредити, щоб полегшити фінансовий тягар бізнесу та створити умови для його розвитку в складних умовах. Однак кожен з цих інструментів має свої переваги та обмеження, і важливо розуміти, як вони можуть забезпечити фінансову безпеку підприємств.

Податкові пільги є однією з основних форм державної підтримки бізнесу в умовах економічних чи політичних криз. Вони дозволяють підприємствам зменшити податкове навантаження, що сприяє їх фінансовій стабільності та знижує витрати на ведення бізнесу. Податкові пільги можуть бути різними за формою: зниження податкових ставок, звільнення від певних податків, податкові канікули та відстрочка платежів. Це дозволяє підприємствам зберігати значну частину своїх ресурсів, що особливо важливо для малого та середнього бізнесу, які часто мають обмежений доступ до фінансування. З одного боку, податкові пільги можуть бути ефективним інструментом для підтримки підприємств у кризових умовах, адже вони дають змогу бізнесам зберігати оборотні кошти і направляти їх на розвиток, інвестиції, зниження витрат або покриття інших витрат, пов'язаних із кризою. Наприклад, знижені ставки податків або звільнення від сплати податків на певний період дозволяють підприємствам уникнути фінансових труднощів, не знижуючи обсяг виробництва та працевлаштування. Податкові канікули для новостворених підприємств або малого бізнесу дають їм додатковий час для становлення без необхідності сплачувати значні суми податків. Проте, існують і певні обмеження. Відсутність стабільності в

системі податкових пільг може призвести до того, що підприємства не зможуть правильно планувати своє фінансове майбутнє. Також, зниження податкових надходжень до державного бюджету може обмежити фінансування інших важливих державних програм. Крім того, ефективність податкових пільг залежить від правильного адміністрування, щоб уникнути зловживань та корупційних схем.

Субсидії є важливим інструментом підтримки бізнесу в умовах економічної кризи. Вони передбачають надання фінансової допомоги з державного бюджету для компенсації частини витрат підприємств. Субсидії можуть бути надані на певні напрямки діяльності, такі як підтримка експорту, розвиток інфраструктури, впровадження енергоефективних технологій або фінансування соціальних програм. Перевагою субсидій є те, що вони дозволяють підприємствам отримати додаткові кошти без необхідності повертати їх у майбутньому. Це може бути особливо корисним для малих та середніх підприємств, які мають обмежені фінансові ресурси для покриття витрат, пов'язаних з інноваціями, модернізацією або розвитком нових продуктів. Однак, субсидії також мають певні обмеження. По-перше, вони часто є обмеженими за обсягом і розподіляються на конкурсній основі, що обмежує коло підприємств, які можуть отримати цю допомогу. Крім того, процес отримання субсидій може бути складним і бюрократичним, що призводить до затримок у наданні фінансування та ускладнює доступ до цих ресурсів для малих підприємств.

Гранти – це безповоротні фінансові кошти, що надаються підприємствам для реалізації конкретних проектів, таких як розвиток нових технологій, дослідження, інновації, створення нових робочих місць або розвиток інфраструктури. Гранти можуть бути надані як на національному, так і на міжнародному рівнях. Перевагою грантів є їх безповоротність, що дозволяє підприємствам реалізувати важливі проекти без необхідності повертати отримані кошти. Крім того, гранти можуть сприяти розвитку інноваційних технологій та високотехнологічних виробництв, що є критично

важливим для підвищення конкурентоспроможності економіки. Проте гранти мають кілька обмежень. Перш за все, вони часто є конкурентними і можуть бути надані лише підприємствам, які виконують певні умови або беруть участь у конкурсі. Крім того, не всі підприємства можуть дозволити собі виконувати вимоги, пов'язані з використанням грантів, зокрема щодо звітності та адміністрування. Також процес отримання грантів може бути складним і займати тривалий час.

Пільгові кредити є важливим інструментом підтримки бізнесу в кризових умовах. Вони дозволяють підприємствам отримати доступ до фінансування на вигідних умовах: з низькими відсотковими ставками, тривалими термінами погашення або відстрочками платежів. Пільгові кредити можуть бути використані для покриття поточних витрат, інвестицій у розвиток або модернізацію виробництва. Основною перевагою пільгових кредитів є можливість отримати необхідне фінансування для підтримки ліквідності та фінансової стійкості підприємства в умовах обмеженого доступу до банківських кредитів. Пільгові кредити дають змогу підприємствам зберігати свою діяльність та продовжувати працювати навіть у складних економічних умовах. Однак, пільгові кредити також мають свої обмеження. По-перше, доступ до них можуть мати не всі підприємства, оскільки необхідно відповідати певним вимогам. Крім того, пільгові кредити можуть бути обмежені за обсягом та умовами, що може бути недостатньо для великого або середнього бізнесу, який має значні фінансові потреби.

Загалом, ефективність державних програм підтримки бізнесу залежить від конкретної ситуації та вимог підприємств. У контексті кризових умов, таких як війна чи економічна рецесія, державна підтримка може бути важливим фактором для забезпечення фінансової безпеки. Проте для того, щоб ці програми були ефективними, необхідно забезпечити простоту їх адміністрування, прозорість розподілу коштів, а також доступ до підтримки для всіх категорій підприємств. Важливою умовою є швидкість реагування держави на зміни в економічній ситуації та здатність оперативно надавати

допомогу підприємствам, що потрапили в складні умови. Програми, що забезпечують доступ до фінансування та допомагають підприємствам зменшити витрати в умовах кризи, можуть стати важливими інструментами для збереження фінансової безпеки національного бізнесу.

Державна підтримка бізнесу у вигляді податкових пільг, субсидій, грантів та пільгових кредитів є потужним інструментом для забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах кризи. Однак ефективність цих інструментів залежить від правильної реалізації, доступності та прозорості. Для того, щоб ці заходи були результативними, необхідно постійно вдосконалювати їх механізми та орієнтувати на реальні потреби підприємств у кризових умовах. Щоб створити таблицю порівняння з реальними даними на основі конкретних джерел, потрібно спиратися на відповідні дослідження або звіти, зокрема тих країн, що пережили воєнні конфлікти та здійснювали державну підтримку бізнесу.

Таблиця 3.1

**Таблиця порівняння державної підтримки бізнесу в умовах
воєнних конфліктів**

Країна	Форми державної підтримки	Уроки для України
Німеччина (після Другої світової війни та в умовах сучасних криз)	1. Податкові пільги та відстрочки для постраждалих підприємств. 2. Програми пільгових кредитів для малого та середнього бізнесу. 3. Програми грантів для відновлення інфраструктури.	Важливою є державна підтримка малого та середнього бізнесу, особливо в умовах криз. Ефективність пільгових кредитів та грантів для відновлення інфраструктури.
Ірак (після війни в 2003 році)	1. Міжнародні гранти на відновлення бізнесу в зонах бойових дій. 2. Пільгові кредити для підприємств, що понесли найбільші втрати. 3. Спрощення регулювання та відновлення прав власності на майно.	1. Необхідність міжнародної підтримки для відновлення бізнесу. 2. Спрощення регуляторних процедур для швидкого відновлення.

Сирія (після громадянської війни)	1. Мікrokредити для малого бізнесу. 2. Підтримка підприємств у відновленні виробничих потужностей. 3. Пільги на імпорту продукції для відновлення бізнесу.	1. Підтримка мікробізнесу є важливим напрямком відновлення в постконфліктний період. 2. Важливість забезпечення доступу до імпорту для відновлення виробничих процесів.
Грузія (після війни з росією в 2008 році)	1. Спрощення податкової системи для малого бізнесу. 2. Програми фінансової підтримки для відновлення інфраструктури. 3. Пільгові кредити для постраждалих підприємств.	1. Спрощення податкової системи та підтримка малого бізнесу важлива для відновлення. 2. Програми фінансової підтримки з боку держави мають великий вплив на відновлення.
Україна (поточна ситуація в умовах війни)	1. Податкові канікули для підприємств у зонах бойових дій. 2. Пільгові кредити для бізнесу, що працює в критичних для економіки сферах. 3. Програми грантів для відновлення інфраструктури.	1. Швидке введення податкових канікул та пільгових кредитів критичне для підтримки бізнесу. 2. Програми для відновлення інфраструктури і виробничих потужностей є важливими для економічного відновлення.

Джерело: створено автором на основі даних [57-61]

Уряд активно підтримує експортні ініціативи та цифровізацію бізнесу, надаючи підприємствам доступ до онлайн-інструментів для ведення бізнесу, електронних торгових майданчиків та програм навчання з цифрових технологій. Загалом, державні програми підтримки бізнесу в Україні під час війни спрямовані на збереження та відновлення підприємств, стимулювання економічного зростання та залучення інвестицій, що є критично важливим для стабілізації та розвитку економіки країни в умовах війни.

В умовах війни взаємодія між державою та бізнесом стає критично важливою для забезпечення економічної стабільності та відновлення країни.

У періоди економічної та політичної нестабільності, особливо під час війни чи глобальних криз, державна підтримка виступає ключовим інструментом для забезпечення стійкості бізнесу. Підприємства в таких

умовах стикаються з високими фінансовими ризиками, зниженням попиту та ускладненим доступом до кредитних ресурсів. Державні програми, що передбачають фінансову допомогу, дерегуляцію та стимулювання експорту, здатні забезпечити їхнє виживання та подальший розвиток. Однією з найефективніших форм такої підтримки є пільгові кредити та гранти, які зменшують фінансове навантаження на підприємства. Отримавши доступ до пільгового фінансування, компанії можуть підтримувати ліквідність і продовжувати діяльність навіть у періоди економічних труднощів, коли комерційні банки обмежують кредитування.

Державна підтримка дозволяє бізнесу зберігати виробництво, виплачувати заробітну плату та утримувати робочі місця, що позитивно впливає на економічну стабільність на регіональному рівні. Крім того, сприяння дерегуляції та спрощення адміністративних процедур підвищує адаптивність підприємств до нових умов і знижує витрати часу та коштів, що особливо важливо для малого та середнього бізнесу. Також державна підтримка може включати заходи для розширення ринків збуту, зокрема програми стимулювання експорту та залучення інвестицій, що дозволяє зменшити залежність від внутрішнього ринку та підвищити стійкість до зовнішніх економічних потрясінь.

Ефективні державні заходи підтримки дозволяють бізнесу не лише зберігати існуючі позиції на ринку, а й розширювати діяльність за кордоном, сприяючи розвитку експорту та залученню іноземних партнерів. Вони формують основу для підвищення конкурентоспроможності, фінансової стійкості та інноваційного розвитку підприємств, що, у свою чергу, стає важливим чинником економічного відновлення та зростання країни в цілому. Додатково, така підтримка створює умови для розвитку нових галузей і стимулює підприємців до впровадження сучасних технологій та бізнес-моделей, що підвищує загальну конкурентоспроможність національної економіки.

3.3. Сучасні підходи для зміцнення фінансової безпеки підприємств

Цифровізація відіграє ключову роль у зміцненні фінансової безпеки підприємств, надаючи інструменти для автоматизації фінансових процесів, управління ризиками та прогнозування фінансових загроз і можливостей.

Впровадження сучасних інформаційних технологій дозволяє підприємствам автоматизувати бухгалтерський облік, фінансове планування та звітність, що, в свою чергу, знижує ризик людських помилок, підвищує точність фінансових даних та забезпечує оперативний доступ до необхідної інформації для прийняття обґрунтованих рішень. Зокрема, автоматизовані системи дозволяють здійснювати моніторинг грошових потоків у реальному часі, що сприяє ефективному управлінню ліквідністю та зменшенню фінансових ризиків [62].

Цифрові технології надають можливість підприємствам здійснювати комплексний аналіз фінансових ризиків, використовуючи спеціалізоване програмне забезпечення для моделювання різних сценаріїв та оцінки потенційних втрат. Такі системи допомагають виявити слабкі місця в фінансовій діяльності та розробити стратегії для їх мінімізації. Наприклад, за допомогою цифрових інструментів можна прогнозувати вплив змін валютних курсів, процентних ставок або економічних потрясінь на фінансовий стан підприємства [63].

Завдяки аналізу великих обсягів даних та використанню алгоритмів машинного навчання, підприємства можуть прогнозувати фінансові тенденції, виявляти потенційні загрози та можливості для розвитку. Такі технології дозволяють здійснювати більш точне планування та приймати проактивні рішення щодо інвестицій, кредитування та інших фінансових операцій. Наприклад, аналізуючи історичні дані та поточні економічні показники, можна передбачити можливі коливання попиту на продукцію або послуги, що дозволяє адаптувати бізнес-стратегію відповідно до змін на ринку [64].

Інтеграція цифрових технологій у фінансову діяльність підприємства є необхідною умовою для забезпечення його фінансової безпеки. Автоматизація процесів, ефективне управління ризиками та точне прогнозування фінансових тенденцій дозволяють підприємствам знижувати фінансові ризики, підвищувати ефективність операцій та забезпечувати стабільний розвиток у сучасному динамічному бізнес-середовищі.

Інтернет речей (IoT) та блокчейн є двома ключовими технологіями, які можуть значно підвищити фінансову безпеку підприємств, покращити логістичні процеси, забезпечити захист даних та вдосконалити моніторинг фінансових потоків. IoT передбачає підключення фізичних пристроїв до Інтернету, що дозволяє їм збирати та обмінювати даними. У фінансовому секторі IoT може бути використаний для моніторингу активів, відстеження товарів у ланцюгах постачання та автоматизації процесів. Наприклад, за допомогою IoT можна відстежувати місцезнаходження та стан товарів у реальному часі, що дозволяє знижувати ризик втрат та крадіжок [65].

Блокчейн, у свою чергу, забезпечує незмінність та прозорість даних, що зберігаються в його ланцюгу. Інтеграція блокчейну з IoT дозволяє створити безпечні та прозорі системи для обміну даними між пристроями. Наприклад, використання блокчейну може допомогти запобігти фальсифікації даних, оскільки будь-яка спроба змінити інформацію буде негайно виявлена та позначена як шахрайська [66].

Фінансові технології охоплюють широкий спектр інноваційних рішень, які трансформують традиційний фінансовий сектор. До основних FinTech-продуктів належать цифрові валюти, електронні платіжні системи, платформи для лізингу та інші інструменти, які дозволяють підприємствам підвищити свою фінансову стійкість. Цифрові валюти, такі як біткоїн та ефіріум, надають можливість здійснювати міжнародні транзакції з мінімальними витратами та без необхідності посередників. Електронні платіжні системи, такі як PayPal та Stripe, спрощують процеси оплати та збору коштів, що особливо важливо для малого та середнього бізнесу.

Платформи для лізингу, такі як Funding Circle, дозволяють підприємствам залучати фінансування безпосередньо від інвесторів, що може бути вигідніше традиційних банківських кредитів [67].

Впровадження FinTech-рішень дозволяє підприємствам знижувати операційні витрати, підвищувати ефективність фінансових процесів та розширювати доступ до фінансових ресурсів. Однак разом з цими перевагами виникають нові ризики, такі як кіберзагрози та регуляторні виклики, які потребують особливої уваги [68].

Використання великих даних (Big Data) та аналітики є важливим інструментом для моніторингу фінансової безпеки, прогнозування ризиків та прийняття обґрунтованих рішень. Збір та аналіз великих обсягів даних дозволяє виявляти тенденції, аномалії та потенційні загрози, що може допомогти у своєчасному реагуванні на зміни в ринковому середовищі.

Аналітичні інструменти, засновані на Big Data, дозволяють підприємствам здійснювати більш точне фінансове планування, оцінювати кредитні ризики та оптимізувати інвестиційні стратегії. Наприклад, аналізуючи історичні дані про транзакції та поведінку клієнтів, можна передбачити можливі фінансові труднощі та вжити заходів для їх запобігання. Використання Big Data також дозволяє підприємствам краще розуміти потреби та поведінку своїх клієнтів, що сприяє підвищенню рівня обслуговування та лояльності. Однак важливо забезпечити належний рівень захисту даних та дотримання вимог конфіденційності, щоб уникнути потенційних ризиків, пов'язаних з обробкою персональної інформації.

В умовах війни цифрові платформи стають незамінними для забезпечення безперервності бізнес-процесів. Вони дозволяють здійснювати дистанційне управління бізнесом, онлайн-торгівлю, ведення бухгалтерії та контролювати постачання та фінанси, що особливо важливо під час віддаленої роботи. Платформи для дистанційного управління бізнесом надають можливість організувати роботу команди в умовах війни, забезпечуючи ефективну комунікацію та координацію дій. Вони включають

інструменти для відеоконференцій, обміну документами та спільної роботи над проектами. Онлайн-торгівля дозволяє підприємствам продовжувати взаємодію з клієнтами та здійснювати продажі навіть під час кризових умов. Цифрові платформи для ведення бухгалтерії та контролю фінансів забезпечують точний облік та моніторинг фінансових потоків, що є критично важливим для підтримки стабільності бізнесу. Використання цифрових платформ під час війни дозволяє підприємствам адаптуватися до нових умов, зберігати ефективність та забезпечувати безперервність бізнес-процесів, що є ключовим фактором для їхнього виживання та розвитку в складних умовах.

Отже, інноваційні методи та технології для зміцнення фінансової безпеки підприємств є критично важливими в умовах сучасних економічних викликів. Вони дозволяють значно підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами та зменшити ризики, з якими стикаються бізнеси, особливо в умовах війни чи економічної нестабільності. Одним із основних напрямків є автоматизація процесів управління фінансовими ризиками за допомогою штучного інтелекту (ШІ) та алгоритмів. ШІ здатний в реальному часі аналізувати величезні обсяги даних, що дозволяє оперативно виявляти потенційні загрози для фінансової безпеки підприємств. Крім того, алгоритми можуть прогнозувати можливі фінансові труднощі та автоматично коригувати стратегії управління для мінімізації фінансових втрат. Це дозволяє не лише знизити вплив негативних факторів, а й оперативно адаптуватися до змінюваних умов.

Іншими важливими інструментами є технології для управління ризиками, такі як використання блокчейн-технологій та Інтернету речей (IoT). Блокчейн допомагає забезпечити прозорість та захист фінансових операцій, знижуючи ризики шахрайства та несанкціонованого доступу до даних. У свою чергу, IoT може полегшити моніторинг фінансових потоків і логістичних процесів, дозволяючи бізнесам ефективно відстежувати витрати, запаси та інші важливі показники. Фінансові технології (FinTech), зокрема цифрові валюти, електронні платіжні системи, а також платформи для

лізингу й онлайн-торгівлі, значно покращують доступ до фінансових ресурсів для підприємств, що дозволяє зміцнювати їхню фінансову стійкість. Використання таких інструментів дає можливість значно скоротити витрати, підвищити оперативність транзакцій та покращити процеси управління капіталом.

Висновок до 3 розділу

Забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах війни є надзвичайно важливим завданням, яке вимагає комплексного підходу, стратегічного планування та впровадження інноваційних технологій. У розрізі підвищення фінансової безпеки підприємств в умовах війни, основними напрямками є: адаптація до нових викликів, розробка антикризових заходів, диверсифікація ризиків, оптимізація витрат та впровадження ефективних фінансових стратегій. Водночас необхідно звертати увагу на необхідність покращення управлінських практик та інвестицій в інновації, які дозволяють знижувати вплив кризових факторів та забезпечувати довгострокову стабільність бізнесу.

Ефективність використання державної підтримки в умовах війни є важливою складовою частиною процесу забезпечення фінансової безпеки. Програми державної підтримки, такі як пільгові кредити, гранти, субсидії та інші форми допомоги, можуть значно посилити фінансову стійкість підприємств, знижуючи їх фінансові ризики. Однак для забезпечення максимальної ефективності ці програми мають бути адаптовані до специфічних умов воєнного часу та враховувати реальні потреби бізнесу, спрощуючи доступ до фінансових ресурсів та створюючи сприятливі умови для розвитку підприємництва.

У результаті, для забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах війни важливі комплексний підхід, впровадження інноваційних технологій та ефективна взаємодія між бізнесом і державою

ВИСНОВКИ

Фінансова безпека підприємства у сучасних умовах набула стратегічного значення, оскільки саме вона визначає здатність бізнесу функціонувати у середовищі високої турбулентності, зберігати стабільність фінансових потоків, протистояти ризикам та забезпечувати довгостроковий розвиток. У період воєнного стану ці завдання значно ускладнюються, адже зовнішні шоки, пов'язані з воєнними діями, руйнуванням інфраструктури, порушенням логістики, зростанням собівартості та невизначеністю ринкової кон'юнктури, створюють критичні виклики для всієї національної економіки. Саме тому акцент на оцінці фінансової стійкості та здатності підприємства адаптуватися до загроз є ключовим аспектом забезпечення його конкурентоспроможності та життєздатності.

Проведене дослідження засвідчує, що фінансова безпека підприємства формується під впливом сукупності внутрішніх і зовнішніх чинників, серед яких особливо значущими є структура капіталу, рівень ліквідності, ефективність управління активами, ділова активність, інноваційний потенціал, а також якість корпоративного управління. В умовах війни значно зростає роль антикризових механізмів, здатності підприємства ефективно реагувати на непередбачувані зміни середовища та підтримувати безперервність операційної діяльності. Для аграрного сектору, який є одним із ключових джерел експортних надходжень та продовольчої безпеки держави, ці аспекти мають особливу вагу.

На прикладі ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» простежується, що підприємство демонструє високу здатність до адаптації навіть у період масштабних потрясінь. Вертикальна інтеграція, розвинена логістична система, диверсифікація діяльності та технологічна модернізація дозволяють компанії зберігати стабільність виробництва та ефективно контролювати витратну структуру. МХП характеризується потужною операційною та фінансовою базою, що забезпечує підприємству можливість протистояти зовнішнім ризикам, включаючи воєнні.

Аналіз ліквідності свідчить про здатність компанії підтримувати достатній рівень оборотних активів для покриття короткострокових зобов'язань, хоча окремі коливання коефіцієнтів наголошують на необхідності посилення контролю за грошовими потоками. Фінансова стійкість підприємства демонструє змішані тенденції: з одного боку, існує позитивна динаміка збільшення власного капіталу та оптимізації структури ресурсів, з іншого – посилюється боргове навантаження, що вимагає уважного моніторингу і вдосконалення політики управління залученим капіталом. Незважаючи на виклики воєнного часу, МХП демонструє здатність утримувати високі показники фінансової стабільності, що підтверджує ефективність стратегічного управління та якість прийняття управлінських рішень.

Оцінка ділової активності відображає достатньо високий рівень ефективності використання активів підприємства. Показники оборотності засвідчують, що компанія підтримує оптимальний обсяг виробничих запасів та забезпечує належну швидкість обігу фінансових ресурсів. Зменшення тривалості операційного та фінансового циклів свідчить про раціоналізацію внутрішніх процесів, оптимізацію виробничих витрат і вдосконалення системи управління дебіторською та кредиторською заборгованістю. Ці результати підтверджують, що оперативна діяльність підприємства виступає вагомим чинником його фінансової безпеки.

Вплив воєнного стану на діяльність МХП проявився у низці ключових аспектів. Серед найбільш критичних викликів – ускладнення логістики, зростання вартості енергоресурсів, ризику руйнування інфраструктури, тимчасова недоступність земельних масивів, зростання витрат на забезпечення безпеки персоналу та виробництва. Проте завдяки диверсифікації каналів збуту, пошуку альтернативних шляхів експорту, впровадженню енергоефективних технологій, розвитку міжнародних партнерств та активній інвестиційній політиці МХП змогло мінімізувати негативні наслідки воєнних дій. Компанія не лише зберегла виробничі

обсяги, а й продовжує інвестувати у модернізацію потужностей, інновації, біогазові проекти та розширення ринків збуту.

Значну роль у забезпеченні фінансової стійкості МХП відіграє ефективна корпоративна політика. Підприємство характеризується прозорою структурою управління, наявністю професійної управлінської команди та впровадженням сучасних практик менеджменту. Значним фактором стійкості виступає також соціальна відповідальність компанії, що виражається у благодійних ініціативах, підтримці громад, допомозі військовим і розвитку місцевої інфраструктури. Такі дії сприяють формуванню позитивного іміджу, зміцнюють довіру з боку партнерів і суспільства та підвищують соціально-економічну значущість підприємства.

Аналіз узагальнених результатів свідчить, що МХП володіє широким спектром конкурентних переваг, які забезпечують його стійкість у довгостроковій перспективі. Вертикальна інтеграція, спеціалізація у ключових напрямках діяльності, масштабні інвестиції в технології та виробництво, диверсифікація ринків і продуктів, стратегічний менеджмент та гнучкість операційної моделі є визначальними умовами для зміцнення фінансової безпеки компанії. Водночас виявлені ризики та проблемні зони потребують систематичної уваги й удосконалення управлінських підходів.

Для підвищення рівня фінансової безпеки доцільним є вдосконалення системи моніторингу ризиків, оптимізація структури капіталу, посилення контролю за борговим навантаженням, упровадження інструментів прогнозування кризових сценаріїв, розвиток цифрових технологій управління фінансами, підвищення ефективності логістичних процесів та подальша модернізація виробничих потужностей. Значущими також є формування стійкої інвестиційної політики, розширення експорту, диверсифікація ринків та адаптація до міжнародних стандартів продовольчої безпеки.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна стверджувати, що ПрАТ «МХП» виступає одним із найстабільніших та найстратегічніших підприємств аграрного сектору України, здатним

ефективно працювати навіть у надзвичайно складних умовах. Компанія демонструє високий рівень фінансової безпеки, підтверджений результатами аналізу ліквідності, стійкості та ділової активності, а також активною інвестиційною та соціальною політикою. Комбінування стабільного операційного потенціалу, технологічного розвитку, стратегічного управління та здатності реагувати на виклики забезпечує підприємству значні перспективи щодо подальшого зміцнення економічної стійкості та розвитку в післявоєнний період.

Таким чином, результати дослідження відображають високу здатність підприємства адаптуватися до сучасних загроз, зберігати конкурентоспроможність і залишатися ключовим учасником продовольчого ринку України. Формування комплексної системи фінансової безпеки та її постійне вдосконалення залишаються фундаментальними умовами стабільного функціонування ПрАТ «МХП», що визначає не лише його економічну роль, але й важливість для національної економіки загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фінанси. Підручник / І.О. Лютий, С.Я. Боринець, З.С. Варналій, та ін.; за ред. д.е.н., проф. І.О. Лютого. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 728 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12444.pdf?srsltid=AfmBOop5ky-m5pa1EBY14o5T2v2ObHvrQ7AsIMmq2lihk9fIxLazB0gP>
2. Єрмошенко М.М. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства: препринт наукової доповіді / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячова, А.М. Ашуєв [за наук. ред. М.М. Єрмошенка]. Київ: Національна академія управління, 2009. 78 с
3. Амосов О.Ю. Формування системи оцінки фінансової безпеки підприємств. *Економіка та управління*. 2012. № 1 С. 8-13.
4. Бланк І.О. Управління фінансовою безпекою підприємства. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2004. Вип. 10. 784 с.
5. Кульпінський С. Роль фінансової безпеки України в поглибленні інтеграційних стосунків з європейськими країнами. Фінансова консультація. 2015. № 5. С. 34-35.
6. Крючко Л.С. Теоретичні засади фінансової безпеки підприємства. *Інвестиції : практика та досвід*. 2013. № 15. С. 49–52.
7. Кракос Ю.Б., Разгон Р.О. Управління фінансовою безпекою підприємств. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2008. № 1 (1). С. 86–97.
8. Ляшенко О.М. Специфічні властивості фінансової безпеки підприємства. *Управління проектами та розвиток виробництва*. 2012. № 4. С. 27–32.
9. Мулик Я.І. Сутність поняття «фінансова безпека підприємства»: систематизація наукових поглядів. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія «Економічні науки»*. 2013. № 3. С. 195–206.
10. Картузов Є.П. Визначення фінансової безпеки підприємства: поняття, зміст, значення і функціональні аспекти. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 8. С. 172–181.

11. П'ятницька Г.Т., Федулова І.В. Фінансова безпека країни та підприємства: визначення, взаємозв'язок і ризику забезпечення. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.7.14

12. Мішина С.В., Мішин А.Ю. Система експрес-моніторингу фінансової безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 1. С. 162-172. URL: <https://docplayer.ru/66190297-Sistema-ekspress-monitoringa-finansovoy-bezopasnostipredpriyatiya.html>

13. Лисенко Ю.Г., Андрієнко В.М., Белікова Т.Ю. та ін. Корпоративне управління великим промисловим комплексом / Під загальн. ред. Ю.Г. Лисенка та В.М. Андрієнка. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2003. 327 с.

14. Діденко О.М. Механізми фінансової безпеки підприємства в умовах війни. *Антикризове управління: імператив сучасної економіки 2024 р.* URL: <https://conf.krok.edu.ua/ACM/ACM-2024/paper/view/2309>

15. Застосування моделі наскрізної оптимізації фінансових і матеріальних потоків у механізмі забезпечення фінансової безпеки на підприємствах оборонної промисловості / Л.Г. Шемаєва, І.П. Мігус, В.М. Шемаєв, В.В. Шемаєв, Л.М. Мельник Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2020. Т.2, №33. С. 400-410. URL: <https://dspace.krok.edu.ua/handle/krok/218>

16. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства. URL: https://pidru4niki.com/78246/finans/mehanizm_zabezpechennya_finansovoyi_bezpeki_pidpriyemstva

17. Фінансовий механізм. URL: <https://studentam.net.ua/content/view/4769/132/>

18. Діденко О.М., Плетенецька С.М. Фінансова безпека та фінансова діяльність підприємства в умовах війни. *Інформаційні аспекти розвитку держави, регіонів, підприємств та бізнесу 2024 р.* URL: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2024/paper/view/2495>

19. Близнюк О. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів. *Вісник Міжнародного слов'янського університету. Сер.: Економічні науки*, 2. 2013. С. 52-58.
20. Шуляр О.В., Плетенецька С.М. Джерела фінансування підприємства та напрями їх оптимізації. *Актуальні питання сучасної науки та практики: матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 15 листопада 2018 р.)* - К.: Університет «КРОК», 2018. - С.370-371.
21. Плетенецька С. Особливості управління фінансовими ресурсами суб'єктами економічної діяльності. *Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки*. 2020. С. 219-222. URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/materiali-konferentsij/pletenetska_0004.pdf
22. Румик І., Плетенецька С., Царенок О. Особливості управління фінансовими ресурсами підприємств в умовах воєнного стану. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2023 р. № 4(72). С. 9-19. URL: <https://dspace.krok.edu.ua/handle/krok/545>
23. Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>
24. Варналій З.С., Бондаренко С.М. Фінансова безпека підприємств України в умовах війни та повоєнного відновлення. *Економічна теорія. Економічний вісник університету*. Випуск №56. С. 106-113. 2023 р.
25. Плетенецька С., Діденко О. (2025). Фінансова безпека і управління фінансовою стійкістю малих підприємств в умовах циклічної економіки та війни. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. № (3(79)). С. 60-71. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-79-60-71>
26. Бобров Є. Сучасні підходи до дослідження економічної безпеки *Економіка України*. №4. 2012. С. 80-85. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21

[REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=EkUk_2012_4_10](#)

27. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): Монографія. Київ. нац.торг-екон.ун-т, 2004. С. 759. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC/2000/00boifbu.zip

28. Організаційно-економічна характеристика підприємства. URL: https://studwood.net/830345/marketing/organizatsiyno_ekonomichna_harakteristika_pidpriyemstva

29. Офіційний вебсайт ПрАТ «Миронівський Хлібпродукт». URL: <https://mhp.com.ua/uk/pro-kompaniiu>

30. Приватне Акціонерне Товариство «МХП». URL: <https://clarity-project.info/edr/25412361>

31. Історія компанії ПрАТ «МХП». URL: https://file.liga.net/ua/companies/mironovskii_hleboprodykt URL:

32. Агроіндустріальний холдинг МХП. <https://uabio.org/wp-content/uploads/2018/10/5-Traksler-MHP-EcoEnergy-AgroEnergyDAY2018-301018.pdf>

33. Вертикально інтегрована бізнес-модель – успішний досвід МХП. URL: <https://mhp.com.ua/uk/pro-kompaniiu/vertikalna-integratsiia>

34. Фінансова аналітика. URL: <https://clarity-project.info/edr/25412361/finances>

35. Фінансова звітність за 2020 рік. URL: https://clarity-project.info/edr/25412361/yearly-finances?current_year=2020

36. Фінансова звітність за 2021 рік. URL: https://clarity-project.info/edr/25412361/yearly-finances?current_year=2021

37. Фінансова звітність за 2022 рік. URL: https://clarity-project.info/edr/25412361/yearly-finances?current_year=2022

38. Фінансова звітність за 2023 рік. URL: https://clarity-project.info/edr/25412361/yearly-finances?current_year=2023
39. Фінансова звітність за 2024 рік. URL: https://clarity-project.info/edr/25412361/yearly-finances?current_year=2024
40. Про національну безпеку України : Закон України від 4 березня 2020 р. №31. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
41. Коробцова Д.В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. Електронне наукове видання «*Аналітично-порівняльне правознавство*». 2022. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261779/258188>
42. Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємництва: сутність та механізм забезпечення. Київ : Лібра, 2013. 280 с.
43. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки. *Економіст*. 2013. № 8. С. 65–67.
44. Орлик О.В. Напрямки формування надійної системи економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Соціально-економічні аспекти розвитку економіки та управління* : міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 16–17 січня 2014 р. Дніпро, 2014. С. 306–309.
45. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування в листопаді 2022 року. *Дія. Бізнес. Головна сторінка*. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijnirezultati-opituvanna-v-listopadi-2022-roku>
46. Белкін І.В. Дослідження факторів впливу на економічний стан аграрного ринку України в умовах воєнного часу. *Таврійський науковий вісник*. 2023. №17. С. 39-43. URL : <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.17.5>
47. Забруднення земель внаслідок агресії росії проти України. *Екодія*. URL: <https://ecoaction.org.ua/zabrudnennia-zemel-vnaslidok-rosii.html>

48. Петруньок Д.С., Тегіпко С.М. Функціонування агрохолдингів в умовах військового стану. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом*. 2024. № 2(74). С. 70-76. URL: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/74-9>

49. Вдовенко Н.М., Перегуда Ю.А. Фінансові інструменти сталого розвитку підприємств аграрного бізнесу в аспекті економічної безпеки держави й впливу тіньової і поведінкової економіки. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2023. № 38. С. 504-510. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1107>

50. Гук О. В. Щодо економічної безпеки аграрного підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка і управління бізнесом*. 2023. № 4. С. 97-113. URL: [http://dx.doi.org/10.31548/economics14\(4\).2023.085](http://dx.doi.org/10.31548/economics14(4).2023.085)

51. ПрАТ «МХП», транзакції за 2015-2022 рр. URL: <https://clarity-project.info/edr/25412361/treasury>

52. Варналій З.С., Бондаренко С.М. Фінансова безпека підприємств України в умовах війни та повоєнного відновлення. *Економічна теорія. Економічний вісник університету*. Випуск №56. 2023 р. С. 106-113. URL: https://ue-bulletin.com.ua/web/uploads/pdf/University%20Economic%20Bulletin%2C%20Vol%2018%2C%20No%201-106-113%2C%202023.pdf?utm_source=chatgpt.com

53. Галицький економічний вісник. *Galician economic journal*, № 4 (77) 2022 DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.04

54. Коваль Н., Корніюк К. Забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах війни: проблеми та особливості. *Agrosvit*. 2024 р. С. 152-158. URL: https://www.researchgate.net/publication/378361355_ZABEZPECENNA_FINANSOVOI_BEZPEKI_PIDPRIEMSTVA_V_UMOVAN_VIJNI_PROBLEMI_TA_OSOBLIVOSTI

55. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voyennoho-17>

56. Фінансова безпека України: сучасний стан правового регулювання та перспективи розвитку: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої науковій школі заслуженого юриста України, професора, д.ю.н. Віктора Тарасовича Білоуса. м. Ірпінь, 26 жовтня 2023 року. Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. 312 с. URL: https://www.dpu.edu.ua/images/2023/Photo_dlya_novyn_2023/Kafedra%20publichnogo%20prava/Zbirnik_FIn_bezpeka_2023.pdf

57. Ensuring the recovery and resilience of EU small and medium-sized enterprises. Marin Mileusnic Next Generation EU Monitoring Service, Members' Research Service PE 745.679 – May 2023. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/745679/EPRS_BRI\(2023\)745679_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/745679/EPRS_BRI(2023)745679_EN.pdf)

58. Rebuilding Iraq: Economic Reform and Transition. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/323851468042569354/pdf/35141.pdf>

59. United Nations Economic and Social Commission for Western Asia (ESCWA). (n.d.). *Syria at war: Executive summary*. URL: <https://www.unescwa.org/sites/default/files/pubs/executive-summary/syria-at-war-report-sum-en.pdf>

60. World Bank. Georgia: Making the Recovery Sustainable-Country Economic Update. *The World Bank*, 2020. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/999941518446250248/pdf/Georgia-Making-the-recovery-sustainable-country-economic-update.pdf>

61. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 6 червня 2023 р. № 566: Постанова від 29 квітня 2024 р. № 469. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-postanovy-kabinetu-ministriv-ukrainy-vid-6-cherwnia-2023-r-t290424>

62. Мехед А.М., Варналій З.С. Фінансова безпека підприємств в умовах цифрової економіки. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*, № 3(42), 2021. С. 55-61. DOI: [https://doi.org/10.18371/2221-755x3\(42\)2021253524](https://doi.org/10.18371/2221-755x3(42)2021253524)
63. Дуляба Н., Обрамич О. Теоретичні засади дослідження сутності цифрової безпеки. *Економіка та суспільство*, (55). 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-66>
64. Шкарлет С., Садчикова І. Трансформація системи фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. №3(19). 2019. С. 264-276. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-3\(19\)-264-276](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-3(19)-264-276)
65. Що таке Інтернет речей (IoT) та як він розвиває різні галузі. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/shho-take-iot-tehnologiya-ta-yak-vona-vplyvaye-na-rizni-galuzi>
66. Захист Інтернету речей: як блокчейн забезпечує довіру та безпеку. URL: <https://www.h-x.technology/ua/blog-ua/how-secure-internet-of-things-with-blockchain-ua>
67. Що таке фінтех і як він впливає на ваше життя вже сьогодні? URL: <https://epravda.com.ua/projects/fintech/2018/12/05/641431>
68. Shmuratko Ya. A., Sheludko S.A. Вплив фінансових технологій на розвиток банківського бізнесу. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. 4(31) С. 61–69. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i31.190792>

ДОДАТКИ

Додаток А

Види діяльності ПрАТ «МХП»

- основний: 46.32 Оптова торгівля м'ясом і м'ясними продуктами;
- інші: 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур
- 01.46 Розведення свиней
- 01.47 Розведення свійської птиці
- 08.12 Добування піску, гравію, глини і каоліну
- 10.12 Виробництво м'яса свійської птиці
- 10.39 Інші види перероблення та консервування фруктів і овочів
- 10.85 Виробництво готової їжі та страв
- 10.89 Виробництво інших харчових продуктів, н.в.і.у.
- 18.12 Друкування іншої продукції
- 23.61 Виготовлення виробів із бетону для будівництва
- 23.63 Виробництво бетонних розчинів, готових для використання
- 33.13 Ремонт і технічне обслуговування електронного й оптичного устаткування
- 33.14 Ремонт і технічне обслуговування електричного устаткування
- 33.20 Установлення та монтаж машин і устаткування
- 38.11 Збирання безпечних відходів
- 41.10 Організація будівництва будівель
- 41.20 Будівництво житлових і нежитлових будівель
- 42.11 Будівництво доріг і автострад
- 42.21 Будівництво трубопроводів
- 42.99 Будівництво інших споруд, н.в.і.у.
- 43.21 Електромонтажні роботи
- 43.29 Інші будівельно-монтажні роботи
- 43.99 Інші спеціалізовані будівельні роботи, н.в.і.у.
- 45.11 Торгівля автомобілями та легковими автотранспортними засобами

- 45.19 Торгівля іншими автотранспортними засобами
- 45.20 Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів
- 46.12 Діяльність посередників у торгівлі паливом, рудами, металами та промисловими хімічними речовинами
- 46.17 Діяльність посередників у торгівлі продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами
- 46.18 Діяльність посередників, що спеціалізуються в торгівлі іншими товарами
- 46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин
- 46.23 Оптова торгівля живими тваринами
- 46.31 Оптова торгівля фруктами й овочами
- 46.33 Оптова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами
- 46.38 Оптова торгівля іншими продуктами харчування, у тому числі рибою, ракоподібними та молюсками
- 46.39 Неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами
- 46.46 Оптова торгівля фармацевтичними товарами
- 46.51 Оптова торгівля комп'ютерами, периферійним устаткуванням і програмним забезпеченням
- 46.69 Оптова торгівля іншими машинами й устаткуванням
- 46.71 Оптова торгівля твердим, рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами
- 46.73 Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно технічним обладнанням
- 47.19 Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах
- 47.22 Роздрібна торгівля м'ясом і м'ясними продуктами в спеціалізованих магазинах
- 47.24 Роздрібна торгівля хлібобулочними виробами, борошняними та

цукровими кондитерськими виробами в спеціалізованих магазинах

47.25 Роздрібна торгівля напоями в спеціалізованих магазинах

47.29 Роздрібна торгівля іншими продуктами харчування в спеціалізованих магазинах

47.30 Роздрібна торгівля пальним

47.78 Роздрібна торгівля іншими невживаними товарами в спеціалізованих магазинах

47.99 Інші види роздрібної торгівлі поза магазинами

49.39 Інший пасажирський наземний транспорт.

49.41 Вантажний автомобільний транспорт

52.10 Складське господарство

52.21 Допоміжне обслуговування наземного транспорту

52.24 Транспортне оброблення вантажів

52.29 Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту

56.10 Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування

56.21 Постачання готових страв для подій

56.29 Постачання інших готових страв

56.30 Обслуговування напоями

58.19 Інші види видавничої діяльності

61.90 Інша діяльність у сфері електрозв'язку

62.02 Консультування з питань інформатизації

63.11 Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність

63.99 Надання інших інформаційних послуг, н.в.і.у.

68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна

69.10 Діяльність у сфері права

69.20 Діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування

70.22 Консультування з питань комерційної діяльності й керування

- 71.11 Діяльність у сфері архітектури
- 71.12 Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах
- 71.20 Технічні випробування та дослідження
- 72.19 Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук
- 73.11 Рекламні агентства
- 73.20 Дослідження кон'юнктури ринку та виявлення громадської думки
- 74.90 Інша професійна, наукова та технічна діяльність, н.в.і.у.
- 77.11 Надання в оренду автомобілів і легкових автотранспортних засобів
- 77.12 Надання в оренду вантажних автомобілів
- 77.31 Надання в оренду сільськогосподарських машин і устаткування
- 77.32 Надання в оренду будівельних машин і устаткування
- 77.33 Надання в оренду офісних машин і устаткування, у тому числі комп'ютерів
- 77.39 Надання в оренду інших машин, устаткування та товарів, н.в.і.у.
- 77.40 Лізинг інтелектуальної власності та подібних продуктів, крім творів, захищених авторськими правами
- 78.10 Діяльність агентств працевлаштування
- 78.30 Інша діяльність із забезпечення трудовими ресурсами

Додаток Б

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2020 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	35 973 856	36 852 545
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	28 110 066	28 931 627
Валовий прибуток	2090	7 863 790	7 920 918
Інші операційні доходи	2120	485 593	20 682
Адміністративні витрати	2130	2 165 853	2 021 075
Витрати на збут	2150	3 576 132	3 240 227
Інші операційні витрати	2180	155 481	139 434
Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток)	2190	2 451 917	2 540 864
Інші фінансові доходи	2220	97 223	110 096
Інші доходи	2240	2 641 561	7 535 407
Фінансові витрати	2250	1 516 747	1 672 348
Інші витрати	2270	5 520 779	3 460 061
Фінансовий результат до оподаткування (збиток / прибуток)	2290/2295	збиток 1 846 825	прибуток 5 042 752
Чистий фінансовий результат (прибуток / збиток)	2350/2355	збиток 1 846 825	прибуток 5 042 752

Джерело: створено автором за даними фінансової звітності ПрАТ «МХП» [35]

Додаток В

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2021 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	45 996 975	35 973 856
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	38 956 241	28 110 066
Валовий прибуток	2090	7 040 734	7 863 790
Інші операційні доходи	2120	284 238	485 593
Адміністративні витрати	2130	3 083 009	2 165 853
Витрати на збут	2150	4 827 779	3 576 132
Інші операційні витрати	2180	248 316	155 481
Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток)	2190		2 451 917
збиток	2195	834 132	
Інші фінансові доходи	2220	165 245	97 223
Інші доходи	2240	2 063 155	2 641 561
Фінансові витрати	2250	1 389 071	1 516 747
Інші витрати	2270	1 631 350	5 520 779
Фінансовий результат до оподаткування (збиток / прибуток)	2290/2295	збиток 1 626 153	збиток 1 846 825
Чистий фінансовий результат (прибуток / збиток)	2350/2355	збиток 1 626 153	збиток 1 846 825

Джерело: створено автором за даними фінансової звітності ПрАТ «МХП» [36]

Додаток Д

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2022 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	46 072 255	45 996 975
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	39 095 966	38 956 241
Валовий прибуток	2090	6 976 289	7 040 734
Інші операційні доходи	2120	52 236	284 238
Адміністративні витрати	2130	2 299 167	3 083 009
Витрати на збут	2150	3 467 982	4 827 779
Інші операційні витрати	2180	1 483 854	248 316
Фінансовий результат від операційної діяльності (збиток)	2195	222 478	834 132
Інші фінансові доходи	2220	80 138	165 245
Інші доходи	2240	411 303	2 063 155
Фінансові витрати	2250	427 826	1 389 071
Інші витрати	2270	293 815	1 631 350
Фінансовий результат до оподаткування (збиток)	2295	452 678	1 626 153
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	29 542	0
Чистий фінансовий результат (збиток)	2355	423 136	1 626 153

Джерело: створено автором за даними фінансової звітності ПрАТ «МХП» [37]

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2023 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	51 298 072	46 072 255
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	43 497 444	39 095 966
Валовий прибуток	2090	7 800 628	6 976 289
Інші операційні доходи	2120	541 469	52 236
Адміністративні витрати	2130	3 451 293	2 299 167
Витрати на збут	2150	4 552 283	3 467 982
Інші операційні витрати	2180	966 350	1 483 854
Фінансовий результат від операційної діяльності (збиток)	2195	627 829	222 478
Інші фінансові доходи	2220	207 504	80 138
Інші доходи	2240	272 930	411 303
Фінансові витрати	2250	569 406	427 826
Інші витрати	2270	84 872	293 815
Фінансовий результат до оподаткування (збиток)	2295	801 673	452 678
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	54 577	29 542
Чистий фінансовий результат (збиток)	2355	747 096	423 136

Джерело: створено автором за даними фінансової звітності ПрАТ «МХП» [38]

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2024 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	46 793 252	51 298 072
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	34 207 457	43 497 444
Валовий прибуток	2090	12 585 795	7 800 628
Інші операційні доходи	2120	474 477	541 469
Адміністративні витрати	2130	6 860 421	3 451 293
Витрати на збут	2150	6 255 190	4 552 283
Інші операційні витрати	2180	807 744	966 350
Фінансовий результат від операційної діяльності (збиток)	2195	863 083	627 829
Інші фінансові доходи	2220	264 440	207 504
Інші доходи	2240	42 618	272 930
Фінансові витрати	2250	641 204	569 406
Інші витрати	2270	649 840	84 872
Фінансовий результат до оподаткування (збиток)	2295	1 847 069	801 673
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	25 254	54 577
Чистий фінансовий результат (збиток)	2355	1 821 815	747 096

Джерело: створено автором за даними фінансової звітності ПрАТ «МХП» [39]

Баланс (Звіт про фінансовий стан) ПрАТ «МХП» за 2024 р.

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього періоду, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	1 485 943.00	1 809 131.00
первісна вартість	1001	2 085 618.00	2 707 192.00
накопичена амортизація	1002	599 675.00	898 061.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 313 985.00	0.00
Основні засоби	1010	12 129 808.00	16 453 247.00
первісна вартість	1011	13 490 350.00	17 187 174.00
знос	1012	1 360 542.00	733 927.00
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	6 294 734.00	0.00
інші фінансові інвестиції	1035	0.00	6 639 809.00
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	30 713.00	92 306.00
Інші необоротні активи	1090	384 966.00	522 133.00
Усього за розділом I	1095	21 640 149.00	25 516 626.00
II. Оборотні активи Запаси	1100	1 353 719.00	1 017 927.00
Виробничі запаси	1101	302 484.00	386 733.00
Незавершене виробництво	1102	4 834.00	6 250.00
Готова продукція	1103	15 883.00	50.00
Товари	1104	1 030 518.00	624 894.00

Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	12 837 125.00	5 826 778.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	2 084 387.00	933 768.00
з бюджетом	1135	27 929.00	426 028.00
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4 411 637.00	8 809 223.00
Поточні фінансові інвестиції	1160	288 171.00	0.00
Гроші та їх еквіваленти	1165	3 529 087.00	1 953 846.00
Готівка	1166	5.00	5.00
Рахунки в банках	1167	1 243 328.00	1 763 222.00
Інші оборотні активи	1190	453 464.00	122 567.00
Усього за розділом II	1195	24 985 519.00	19 090 137.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	0.00
Баланс	1300	46 625 668.00	44606 763.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього періоду, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	786 928.00	786 928.00
Капітал у дооцінках	1405	7 412 583.00	0.00
Додатковий капітал	1410	508.00	9 705 267.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-16 121 347.00	-17 139 584.00
Усього за розділом I	1495	-7 921 328.00	-6 647 389.00

II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	574 456.00	1 243 320.00
Довгострокові кредити банків	1510	987 549.00	2 982 589.00
Інші довгострокові зобов'язання	1515	847 540.00	1 161 037.00
Довгострокові забезпечення	1520	223 271.00	0.00
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	223 271.00	0.00
Усього за розділом II	1595	2 632 816.00	5 386 946.00
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	929 420.00	542 659.00
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	5 004 679.00	2 981 733.00
товари, роботи, послуги	1615	1 675 716.00	8 126 840.00
розрахунками з бюджетом	1620	26 415.00	62 020.00
розрахунками зі страхування	1625	33 458.00	42 783.00
розрахунками з оплати праці	1630	107 788.00	700 074.00
за одержаними авансами	1635	13 640 206.00	11 941 406.00
за розрахунками з учасниками	1640	337.00	337.00
Поточні забезпечення	1660	0.00	310 936.00
Інші поточні зобов'язання	1690	30 496 161.00	21 158 418.00
Усього за розділом III	1695	51 914 180.00	45 867 206.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	0.00
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0.00	0.00
Баланс	1900	46 625 668.00	44 606 763.00

Джерело: створено автором на основі [39]